

Höskolan Kristianstad | www.hkr.se

Höskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete).
30 högskolepoäng, för Kandidatexamen i pedagogik
ÄSHX20 HT 2021
Fakulteten för Lärarutbildningen

Lärarnas förändrade yrkesroll

- En studie om en samhällelig förändring och dess konsekvenser för en yrkesroll

Författare: Robert Andersson
Handledare: Lars Andersson Hult
Examinator: Staffan Stranne

Abstract

Arbetets karaktär	Examensarbete, 30 högskolepoäng, Ämneslärarprogrammet.
Titel	Lärarnas förändrade yrkesroll - En studie om en samhällelig förändring och dess konsekvenser på en yrkesroll.
Författare	Robert Andersson
Termin och år	Hösttermin 2021
Handledare	Lars Andersson Hult
Examinator	Staffan Stranne
Nyckelord	Lärarstatus, lärarroll, relationell pedagogik, samhällets förändring, moderna samhället, senmoderna samhället, skola.
Syfte	Syftet med studien är att jämföra hur lärarkårens yrkesroll har förändrats och hur det är att bygga starka relationer med eleverna i dagens senmoderna samhälle.
Metod	Kvalitativ ansats, enskilda intervjuer, diskursanalytisk metod.
Material	Ljudinspelningar via telefon, transkriberingar från intervjuer.
Resultat	Teman framställdes med hjälp av informanternas erfarenheter och kunskap. Dessa teman var <i>Samhällets påverkan</i> , <i>Marknadiseringen av skolan</i> , <i>Lärarens roll och status</i> samt <i>Relationspedagogiken</i> . Resultatet visar att lärarnas status har minskat och att det har haft en betydande roll på vad det innebär för lärarnas roll i form av att bygga relationer i sitt arbete. Den kanske viktigaste faktorn i förändringen står samhället för som genom sin omgestaltning drar med allt som inte är starkt nog att stå själv.
English title	The teachers changed profession - a study about a society in change and its consequences for a profession.

Förord

Sommaren 2017 återvände jag till Sverige efter att ha tillbringat ett år av studier och arbete i Sydafrikas bush med en enorm tillfredsställande vardag. En vardag som inte speglade något samhälle utan jag var en del av en kapitalistisk turism där turister från hela världen besökte det naturreservat jag arbetade i som safariguide. I denna avsaknad av samhälle fanns en tillit till varje medarbetare och dess arbete i organisationen.

Autonomin var vital för att organisationen skulle fungera. När jag levde ut mina drömmar på södra halvan av jordklotet hade jag aldrig hört talas om ordet autonomi, inte heller funderat så mycket på samhällslighet eller vad ett samhälle behöver eller ser ut. Sociologiska teorier hade varit utom mitt räckhåll i 29 år. När jag satt där i bushen i maj månad med halvtaskig internetuppkoppling och bestämde mig för att ansöka till några olika utbildningar landade ämneslärarprogrammet 7-9 med inriktning på samhällskunskap, historia och hemkunskap på plats nummer två i rangordningen. Dessutom var samtliga ansökningar sent anmälda vilket innebar att jag kanske inte ens skulle landa en plats på någon högskola. I juli månad ringde så en person från Göteborgs universitet och berättade att jag blivit antagen till ett lärarprogram i Göteborg. Jag bestämde mig på två sekunder att jag inte ville ta platsen eftersom jag hoppades på att få komma in på mitt andrahandsval, vilket jag också gjorde.

Samhällskunskap var under min skolgång aldrig ett favoritämne, men som det har förändrats under min utbildning. Detta framtidsämne har under utbildningens gång utvecklat mina tankar om samhället, mig själv och möjligheter som finns i varje dag. Jag är inte samma person som steg in innanför dörrarna på Högskolan Kristianstad i augusti 2017, långt ifrån, och det är jag otroligt tacksam för. Under de år som gått har motivationen tagit sig en törn då och då. Det har hänt många förändringar i livet under tiden och jag har tagit på mig en hel del ansvarstagande utanför skolan som inneburit en enorm stress stundtals. Däremot när jag och mina kursare skulle välja vad vi ville skriva om i vårt examensarbete var jag säker direkt. Under utbildningen är det få saker som fått mig så intresserad som det senmoderna samhället och allt vad det innebär. Att dessutom kunna väva in mitt yrke som lärare i det arbetet innebar att jag inte kunde tänka mig något mer spännande att skriva om. Den här undersökningen är i sin helhet ett tack till alla de som stöttat mig under utbildningen, till alla kursare och inte minst till de föreläsare som hjälpt mig att hitta något jag aldrig tror jag kommer tappa, viljan att utveckla mina kunskaper och kompetens. Det har varit nio terminer av utveckling och jag lämnar med en otrolig tacksamhet för vad ni lagt till grund för min framtid som nu ter sig så mycket rakare och ljusare.

Med enorm tacksamhet vill jag rikta några extra stora tack till följande personer:

Tack till er fyra lärare som i denna studie använts som informanter. Utan er hade aldrig denna undersökning kunnat genomföras, tack!

Tack till dig, Stina Fendell som gemensam kursare varit en enorm stöttepelare under hela utbildningen. Din positivitet, kunskap och vilja att utvecklas har fått mig att många gånger samla kraft när motivationen varit vid bristningens rand.

Tack till hela min familj som stöttat, pushat och varit med mig i torrt och vått när det behövts. Ni har tagit en hård smäll i form av utebliven tid då studier och annat prioriterats före. Utan er stöttning hade jag aldrig kunnat drömma om att vara utbildad lärare.

Tack till er Peter Gustavsson och Lucas Lindahl som fått mig till att se framemot varje föreläsning. Er drivkraft, kunskap och sätt att lära ut på har haft en otrolig påverkan på min egna utveckling.

Slutligen, tack Lars Andersson Hult, min eminenta handledare och under åren lärare i diverse kurser. Det har varit vid våra korta möten under dessa två examenskurser som gjort att jag fått kraft till att fortsätta skriva och arbeta. Ditt sätt att så ut små frö för att motivationen ska nappa har varit fullkomligt livsviktiga för att denna studie skulle nå i hamn.

Du har hjälpt mig att utveckla mina idéer, tankar och kunskaper. Dessutom har du kommit med konstruktiv kritik och samtidigt varit väldigt tålmodig. Denna studie avser att se hur lärares status och relationella pedagogik sammanflätas. Sällan har jag skådat en lärare jag sett så mycket upp till med alla de verktyg du besitter som lärare. En sann mentor, tack!

På återseende!

Robert Andersson

Malmö, 2021-01-04

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställning	7
1.3 Uppsatsens disposition	8
2. Kunskapsöversikt	9
2.1 Lärarprofessions-, relationspedagogiks- och samhällsutvecklings- forskning	9
2.2 Resultat och diskussion	13
3. Teoretisk översikt	14
3.1 Moderniteten	14
3.2 Senmoderniteten	17
4. Metod	21
4.1 Kvalitativ ansats	21
4.2 Urval	22
4.2.1 Informanterna	22
4.3 Genomförandet	23
4.4 Validitet och reliabilitet	24
4.5 Etisk hänsyn	25
4.5.1 Inför intervjuer.	25
4.5.2 Under och efter intervjuer.	25
4.6 Reflexivitet	26
5. Resultat, analys och diskussion	27
5.1 Samhällets utveckling	28
5.2 Marknadiseringen av skolan	32
5.3 Lärarens status och roll	35
5.4 Relationspedagogiken	40
5.6 Diskussion	45
6. Slutsats	48
6.1 Vidare forskning	48
7. Referenser	50
7.1 Internetkällor	52
7.2 Muntliga källor	53
8. Bilagor	54

1. Inledning

I ämbetsmannarollen är lärarna demokratins tjänare, inte makthavarnas pigor eller drängar.
– Lennart Lundquist, (hämtad 2021, s.1)

I dagens form av samhälle anser professorn i statsvetenskap Lennart Lundquist att läraren tappat sin roll som demokratins tjänare, där lärarkåren kunde argumenteras för att vara den viktigaste yrkesgrupp för fortlevnad av ett politiskt demokratiskt samhälle. Lundquist menar att lärarna tappat den forna tillit de haft till att idag vara kontrollerade av makthavarna. En förändring som kan spåras tillbaka till reformer inom skolan och dess verksamhets väggar.

Under 1990-talet genomgick den svenska skolan dessa nämnda reformer, reformer som innebar att styrningen av skolan bytte makthavare. Konsekvensen av detta blev kommunaliseringen av den svenska skolan som led till en decentraliserad skola vilket innebar att den inte längre skulle vara statligt styrd utan ansvaret för skolans utveckling skulle falla på de professionella i skolan och kommunpolitikernas axlar.

Maktförändringen skedde under samma tid som samhällets evolution från det moderna samhället, ett samhälle där produktionen, vi-fokuset, samhällsklass, satsningar i offentliga sektorn och rationella tänkandet i skolan var det primära. Detta gav läraren en autonomi. Från detta till det senmoderna samhället där individen, effektivitet, flexibilitet, marknad och konsumtion står i fokus. Något som fick klassamhället att vittra sönder i form av att individen klev ur sin klass. Dessa konsekvenser gav i sin tur en ny klass som Guy Standing lägger fokus på i sitt verk, *Prekariatet*, en klass där ingen delaktig känner tillhörighet till någon annan och det viktiga är att kunna vara flexibel. Konsekvenserna av senmodernitetens intåg kan ses på en samhällelig skala. För en lärare har detta inneburit att den inte längre har en självklar auktoritet i sitt klassrum. Tilliten till expertsystem som Anthony Giddens anför i sin bok *Modernitetens följder* har försvunnit. Familjers sätt att uppfostra sina barn idag gör att de inte faller in och inordnar sig i grupper på samma vis som förut. Därför har också lärarens uppgifter behövt sträcka sig utanför klassrummet för att bygga djupa relationer med sina elever. Relationsbyggandet är därför viktigare idag för att nå eleverna än det var innan skolreformerna på tidigt 90-tal när skolans styrning kommunaliserades och ledde till decentraliseringen. Eftersom tilliten och auktoriteten till läraren inte sker per automatik genom sin yrkesroll behöver läraren istället stärka detta. I dagens samhälle sker detta genom att bygga djupa relationer och genom dessa relationer, som ofta byggs utanför klassrummet, får lärarna elevernas förtroende menar Jonas Aspelin (2018).

Hur bygger en lärare då upp ett förtroende från eleverna? Enligt Jonas Aspelin krävs det en vid kunskap av relationskompetens, något han hämtar från socialpsykologen Thomas J. Scheff och hans teori om sociala band som hjälper hålla samman individer och grupper i samhället. Hur lätt är det att bygga dessa relationer? Enligt Zygmunt Baumans teori om konsumism och det flytande samhället som är en del av det senmoderna samhället, är det svårt att bygga djupa och hållbara relationer överlag, och de enda relationer som reproduceras i dagens samhälle är de instrumentella relationer som i sin tur reproducera fler relationer av samma ytliga värde (Bauman, 2007). De instrumentella relationerna gör att individerna i samhället endast identifierar sig själva med andra individer som delar samma ytliga intresse och värde. Med dessa tankar och idéer kan en ställa sig frågan hur en lärares status och roll ser ut i ett ständigt föränderligt samhälle där individen ser sig själv närmast men samtidigt behöver acceptera och respektera den professionella äldre personen som ställer sig längst fram i klassrummet. En person som individen inte kan identifiera sig med och som kallar sig för lärare. I en tid där effektivitet, flexibilitet, marknad och konsumtion står i centrum förändras läraryrket från att ha autonomi, respekt, tillit och auktoritet till att vara kontrollerat, flexibelt och målstyrt. För att använda andra ord, lånade av Lennart Lundquist, gick läraren från att ha varit demokratins tjänare under moderniteten till att under senmoderniteten och efter reformerna i svenska skolan bli makthavarnas pigor och drängar.

1. 1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka, utefter fyra informanter hur grundskolelärares yrkesroll och status har förändrats från det moderna till senmoderna samhället, samt hur det är att bygga starka relationer med eleverna i svenska skolan sedan samhällets omgestaltning.

1. 2 Frågeställning

- Vad har samhällets förändring från det moderna till senmoderna samhället inneburit för grundskolelärares yrkesroll och status?
- Hur har relationsbyggandet mellan lärare och elever i grundskolan förändrats, enligt de fyra informanterna, sedan samhällets omställning från modernt till senmodernt?

1. 3 Uppsatsens disposition

Inledning

I inledningen presenteras uppsatsens syfte, frågeställningar och de viktiga begreppen modernitet och senmodernitet. I denna inledande del benämns också att lärarens yrkesroll förändrats, samt att relationell pedagogik används för att stärka den förändrade lärarrollen.

Kunskapsöversikt

I denna andra del av studien framläggs olika författare och deras verk inom områden som berör detta examensarbete. Områden som framläggs är lärarprofessionsrelationspedagogisk- och samhällsutvecklingsforskning. Resultaten av dessa områden läggs fram och diskuteras senare i en avslutande del.

Teoretisk översikt

I den tredje delen kommer de två begreppen som presenterades i inledningen, moderniteten och senmoderniteten att förklaras och definieras djupare. Dessa teorier ligger till grund för att kunna förklara Vad, Hur och Varför olika skeenden skett i läraryrkets förändring över tid.

Metod

I metodavsnittet presenteras den typ av informanter jag kommer hämta data ifrån, hur den samlats in och under vilken epok informanterna arbetat som lärare. Etiska förhållningssätt kommer också att diskuteras i detta avsnitt. Validitet, reliabilitet och reflexivitet går igenom och hur det har skapats under studiens metoder.

Resultat, analys och diskussion

I denna stora del av studien presenteras så det resultat som givits av informanterna. Analys i varje avsnitt ges även innan en avslutande diskussion i kapitlet tar upp resultatet och ställer det mot tidigare forskning och teoretiska förankringar.

Slutsats

I denna del ges en avslutande text som försöker binda samman hela studien tillsammans med inledningen och studiens syfte. Avslutningsvis i detta kapitel ges alternativa möjligheter till att utveckla forskningen där denna studie inte nått hela vägen.

2. Kunskapsöversikt

Som tidigare beskrivits är syftet med denna studie att få en förståelse för förändringen av lärarnas yrkesroll sedan decentraliseringen under tidigt 1990-tal, hur den förändringen påverkat och hur viktigt det är för lärarna att bygga starka relationer till sina elever i ett senmodernt samhälle.

Denna ansats innebär flera olika utbildningsvetenskapliga fält för forskning. Därför kommer jag också dela upp detta kapitel i olika delar som beskriver de olika fälten och deras resultat innan jag leds in på en diskussion. De olika fälten kan beskrivas som lärarprofessionsforskning, relationspedagogiksforskning och samhällsutvecklingsforskning. Samtliga tre delar har det forskats mycket om och det finns därför väldigt omfattande mängd studier och data, vilket har gjort att det inte finns någon skäligen möjlighet att ge en fullständig bild som genererats av alla resultat. I denna del av studien har jag dock haft som mål att ge en så representativ bild som möjligt av de olika forskningsfälten.

Framställningen av forskningen kommer jag skildra i två steg. I steg 2.1 förklaras de olika forskningsfälten lärarprofessionsforskning, relationspedagogiksforskning och samhällsutvecklingsforskning vad de olika fälten försöker skildra, samt dess resultat. I steg 2.2 kommer en diskussion om just de nämnda forskningsfälten och de resultat jag sammanställt tas upp.

2.1 Lärarprofessions-, relationspedagogiks- och samhällsutvecklingsforskning

Lärarnas uppdrag förändrades efter kommunaliseringen av skolans styrning. Detta ledde till decentraliseringen under tidigt 1990-tal, det menar både Anders Persson i sin forskningsstudie *Lärartillvaro och historieundervisning* och Lennart Lundquist i sina verk *Demokratins väktare* och *Läraren som demokratins väktare*, men också Lars Andersson Hult i sitt kapitel från 2020 *Varför skall eleverna ägna sig åt själlöst minnesplugg?*. Trion menar på att decentraliseringen, där skolans maktutövande torde gå från staten till kommunalt styre skulle effektivisera skolan. Under statlig regim ansågs skolan ha misslyckats med att styra undervisningen och på så vis inte lyckats nå en målstyrning av skolan (Andersson Hult 2020, s.53).

En målstyrning skulle innebära en mer effektiv skola och den kommunala styrningen skulle vara svaret på utvecklingen. Samtidigt hade autonomi som lärarna haft under statligt makthavande setts som ett problem för just de nyliberala globala tankarna. En mer målstyrd skola genom kommunalstyrning skulle innebära att pedagogiska kvaliteten skulle förbättras genom att lärarna inte längre skulle kunna tolka sitt uppdrag ur läroplanerna. Ramarna skulle istället vara fastställda och den tidigare så

uppenbara autonomin lärarna besatt skulle försvinna. Tolkningarna av läroplanerna skulle nu tas av skolägare och andra huvudmän i kommunerna (Andersson Hult, 2020, s.54). I samma tid fick friskolor plats på marknaden efter reformerna, även detta en liberal idé, att marknadsföra skolor och ge varje familj en möjlighet att välja skola för sina barn innebar en marknad för skolor. En marknad där skolorna strider om att få elever. Under moderniteten skulle det inte vara någon skillnad på lärande, oavsett på vilken skola barnen skulle inkassera kunskap. Under senmoderniteten där skolorna marknadsförs innebär det att konkurrensen på elever, och lärare, ser till att kvaliteten på skolorna höjs, och skulle en skola inte följa med i utvecklingen skulle det innebära att den fick lägga ned.

Alla dessa avregleringar från staten mynnade ut till kontrollsystem. Istället för att staten satte sin prägel på utbildningen kunde nu kommunerna göra det, men det följdes istället av regleringar från staten på avstånd (Andersson Hult, 2020, s.52). Nationella prov, där samtliga elever inom nationens gränser ska göra likadana prov kan analyseras på två olika sätt. Det ena sättet är att se till så att eleverna i landet har rätt kunskap för att i framtiden kunna ta sig an olika erfarenheter med hjälp av den ”rätta” kunskapen. Det andra sättet att analysera nationella prov på är att se till så att lärarna förbereder eleverna för proven (läs kontrollen). De nationella proven ser alltså till så att lärarna styrs efter de målstyrningar som eftersträvas, och på så vis utelämnas lärarnas autonomi. Det var i detta skede, när skolan gick till att vara decentraliserad och marknadsanpassad i det senmoderna samhället som lärarna också tappade sin tillit till sin expertis inom sitt arbete, den tillit de haft under hela det moderna samhället. Reformerna av skolan innebar istället en kontrollerande livsvärld för lärarnas uppdrag.

Ovan nämnda samhällssituation som satte sina spår i skolan innebar att läraren som ämbetsman förändrades. Tiden då läraren kunnat motivera sina val av utlärnin från sin tolkning av läroplanen gentemot rektorn var förbi. Tiden då skolan skulle befria, eller frigöra eleverna och där det var lärarens hjälp genom autonomi som gjorde det, och inte kommunernas tolkning av läroplanen, var förbi i och med decentraliseringen.

Lärarnas förändrade livsvärld förändrade deras yrkesroller från att ha varit en statlig ämbetsman och demokratins väktare till, vad Lennart Lundquist definierar dem som ”makthavarnas pigor och drängar” (Lundquist, 1998, s.128). Enligt samma Lundquist (1998) ska ämbetsmännen, tillika lärarna, i samhället visa lojalitet mot överordnade, ta hänsyn till samhällsmedlemmarna samtidigt som de ska lyda lagen.

Lars Andersson Hult instämmer och menar på att i de tre ämbetsmannakraven innebär det att en lärare ska vara lojal mot arbetsgivaren, visa hänsyn till både elev och förälder samt lyda lagen, alltså läro- och ämnesplaner. Lojaliteten för lärarna gentemot arbetsgivaren handlar i det senmoderna samhället mer om att vara flexibel i sitt arbets sätt och vara kostnadseffektiv än att lita på sin egen förmåga och enbart fokusera på att frigöra sina elever. Konkurrensen om elever, som senmoderniteten och senare decentraliseringen har sett till genom marknadsföring, har gjort att lärarna ägnar sig mer åt att marknadsföra sin arbetsplats än att fokusera på undervisning (Lundquist, s.143).

Spåren av de gemensamma tankarna Lundquist, Andersson Hult och Persson har kan tydas i en amerikansk forskningsstudie som gjorts av Michael D. Lyons, Samuel D. McQuillin och Lora J. Henderson (Lyons m.fl.). I studien undersöks hur lärarna bäst når utveckling av kunskap hos sina elever. Författarna kallar denna strävan, att hitta hur lärarna går tillväga för "Finding the sweet spot", och syftar till hur en lärare bör bemöta men också utbilda sina elever. Studien skrevs 2018 och belyser fördelarna med olika typer av relationer mellan lärarna och deras elever. Lyons m.fl. menar i sin forskning att det är vitalt för lärarna i sitt relationsbyggande att närma sig sina elever på ett stadie av ömsesidighet och empati, en djupare relation, men också närma sig sina elever på ett instrumentellt sätt som ställer krav på eleverna i sitt skolarbete. Det är dynamiken mellan de två typerna av relationer som författarna kallar för "Finding the sweet spot" och de klargör att kraven på eleverna inte kan ställas om inte de djupare relationella banden finns där med samma elev i ett instrumentellt samhälle.

Jonas Aspelin (2015) som forskat mycket kring pedagogik och där den röda tråden i sin forskning handlar om relationell pedagogik menar samma sak som Lyons m.fl. och uttrycker att skolan inte når resultat för sina elever och i längden diverse skolundersökningar om det inte finns en god relation som ligger till grund mellan lärare och elev. Aspelin menar i sin bok *Inga prestationer utan relationer* (2015) att en lärare både ska vara utmanande och uppmuntrande i den form att en helhetstänkande skola inte enbart ska fokusera på elevernas kognitiva funktioner eller snäva och ämnesmässiga prestationer, utan att barn och ungdomars värde ska bestämmas efter hur eleverna är som personer och inte efter resultat från olika bedömningsituationer i skolan. Aspelin menar att skolan bör ha en föreställning om att elevers prestationer ska bygga på relationer mellan lärare och elever, att de relationerna ska vara en central del i en helhetstänkande skola och att framgång i undervisning, alltså resultat, är starkt förankrat i att skolan värdesätter relationella kvaliteter (Aspelin, 2015, s.15).

Anders Persson (2017) kommer fram i sin forskning, där han använt sig av intervjuer i tre olika omgångar för att få en bättre skildring av verkligheten, till att lärarnas uppdrag har förändrats till majoriteten av lärarnas förtret. Han menar på att lärarna som deltagit i forskningens intervjuer relativt eniga tolkar att de senaste reformerna i skolan inneburit att skolan lagt ökat fokus på mätbarhet, dokumentation och individuella prestationer. Något som kan kännas igen i både Lyons m.fl. och Aspelins hypoteser; "...inga resultat utan relationell pedagogik". En stor kontrast mellan de båda parterna är att Lyons m.fl. och Aspelin strävar efter hur skolorna når högre resultat för eleverna medan Persson, Andersson Hult och Lundquist vill få bort fokus från resultat- och målstyrning. I sina intervjuer har Persson (2017) fått fram att lärarna anstränger sig för att följa intentionerna från läroplanernas författare, och att det sätter gränser för hur de som lärare vill, eller hade kunnat agera. Enigheten bland lärarna menar att det är ett större fokus på kognitiva mer krävande kunskapskrav för eleverna att uppnå (Persson, 2017, s.180), att de själva oftare redogör för hur de bedömer och dokumenterat samt att de styr undervisningen efter kursplanen och de nationella proven. Detta menar lärarna är

ett tydligt bevis på hur målstyrning sker och lärarna frågar sig vad dessa mål kommer ge eleverna i förlängningen, annat än en kognitiv utveckling (Persson, 2017, s.183).

Flera lärare uttrycker sig så tydligt som att det viktiga inte är att skapa intresseväckande utmaningar som i sin tur skapar en undervisningsatmosfär, utan att deras uppgift i deras yrkesuppdrag nu är att leverera resultat (Persson, 2017, s.184). Lärarnas önskan är dock en annan menar Persson, enligt sina informanter vill de, med utgång från sitt ämne, inte bara sträva efter att intressera, engagera och beröra eleverna utan ibland också förändra enskilda elever. Denna önskan menar lärarna är svår att nå när skolans kontroll, målstyrning och resultatfokusering i form av centralt innehåll, betyg, nationella prov och matriserna med kunskapskrav prioriteras (Persson, 2017, s.184).

Även om Lyons m.fl. inte berör lärarnas enskilda önskan i sin forskning så finner de i sina resultat att elevers beteendemönster och resultat i skolan påverkas mest positivt av att de dels har en nära relation till sina mentorer och lärare och dels en instrumentell relation. Deras studie visar att utveckling av den nära relationen mellan elev och lärare påverkar elevers beteendemönster på ett positivt sätt i form av respekt, öppenhet och acceptans medans den instrumentella relationen parterna emellan påverkar elevernas resultat på ett positivt sätt. Den instrumentella relationen lyckas med det då den är rak och inte blandar in andra personliga delar när läraren fokuserar på mål- och feedbackstyrning. Det är just den nämnda målstyrningen och resultatforskning som Perssons informanter anser tagit bort möjligheten för lärarna att intressera, engagera och beröra eleverna, samt förändra enskilda elever.

Aspelin är närmre Lyons m.fl. i sina resultat. Från sin bok *Inga prestationer utan relationer* (2015), där författaren har observerat olika händelser i olika klassrum och skolor, får Aspelin fram, precis som Lyons m.fl. att relationen mellan lärare och elev behöver vara både utmanande och uppmuntrande, att det finns en punkt i relationen där läraren kan ställa krav på eleven men att detta inte går om det inte finns en djup relation bakom. Relationen är alltså primär, och behövs för att nå resultat och mål (Aspelin, 2015, s.32-33). Aspelin's resultat, som han fått via andra studier, visar att elevers resultat främjas av olika parametrar; dels främjas elevernas resultat av en kombination av strävan, det vill säga en kombination mellan kunskapssträvan där kunskapsmål är i fokus och omsorgssträvan där den djupa relationen lärare och elev emellan är i fokus, dels främjas resultaten av en elevfokuserad och målinriktad undervisning, dels av att undervisningen byggs av kommunikation och fortlöpande feedback mellan lärare och elev, samt slutligen att läraren är aktiv, engagerad och omhändertagande i sin relation till sina elever (Aspelin, 2015, s.32-33).

Kopplingarna i resultaten går att se mellan Aspelin och Lyons m.fl. För att eleverna ska nå bättre resultat och att skolorna i sig ska få bättre resultat i PISA-, PIRLS- och TIMSS- undersökningar behövs en helhetstänkande skola där en mix uppstår mellan en djup omsorgsfull uppmuntrande relation blandas med en instrumentell och utmanande relation.

2.2 Resultat och diskussion

De två olika parterna är förvisso olika varandra då Lyons m.fl. och Aspelin fokuserar på hur relationell pedagogik bör genomföras för att nå de mål som skolan avser sig att nå, och Persson tillsammans med Andersson Hult och Lundquist fokuserar på hur målstyrningen efter decentraliseringen försvårat lärarnas yrkesroll. Dock existerar de båda fälten på grund av just decentraliseringen och den förändring samhället tagit sedan tidigt 1990- tal. Lyons m.fl. och Aspelin betonar hur viktig relationell pedagogik är och menar att kunskap och omsorg hör ihop (Aspelin, 2010, s.70). De får medhåll av, inte bara, Tina Kullenberg och Martin Eksath (2017) som menar att det är pedagogens ansvar att stödja barns lärande och att det går före själva undervisningen (Kullenberg och Eksath, 2017, s.241), utan också av John Hattie (2009) som har stora krav på en lärares yrkesroll. Läraren är enligt Hattie bland de viktigaste influenserna i en elevs lärande genom livet, och för att vara så bra som möjligt behöver läraren, enligt Hattie, vara inflytelserik, omsorgsfull, aktivt engagerad, passionerad av att lära och undervisa samtidigt som de ska vara uppmärksamma på vad varje elev behöver för individuell undervisning för att utveckla den ytterligare. Slutligen så anser Hattie också att skolledning och lärare behöver skapa en skol- och klassrumsmiljö där eleverna känner att det är okej att misslyckas och att misslyckandet ses som en möjlighet att lära sig och inte som något negativt (Hattie, 2009, s,238-239).

Kraven på lärarens yrkesroll ter sig, efter Hatties beskrivning, som en tung börda. Aspelin är som nämnt för att läraren i sin yrkesroll ska bygga relationer med sina elever men inser också att yrket blivit mer krävande senaste decennierna. Detta bygger han på att lärarens ökade krav i sin yrkesroll stegrat, inte minst på att varje lärare ska bygga relationer med sina elever (Aspelin, 2010, s.63). Aspelin påpekar dessutom att eleverna beter sig mer oförutsägbart och att de sociala rutiner som tidigare funnits blivit allt mindre gångbara. På grund av detta finns ingen undervisningskurs som är självskriven (Aspelin, 2010, s.63).

Under de senaste decennierna har kraven på läraryrket ökat i form av att läraren ska bygga relationer (både djupa och instrumentella), vara omsorgsfull, se till vad varje elev behöver för sin individuella utveckling och se till att ändra skol- och klassrumsmiljön för att nå sina elevers bästa utveckling. Dessa krav ställs de inför i en vardag där skolägarna och skolledningen slåss på en marknad för att elever ska välja just deras skola. Skolledningen och skolägarna sätter därför sina krav på läraren som efter de kraven ska nå så höga resultat som möjligt och vara med och marknadsföra skolan de arbetar på. Samtidigt ska läraren kämpa i en vardag där de tappat sin tillit och där deras arbetsmetoder idag blir synade av både elever, föräldrar och skolledning. Frågan är hur rimliga kraven som läraren har på sig är? Perssons informanter, alltså lärare ute i samhället, berättar också i hans intervjuer att det inte finns tid för att intressera, engagera, beröra och förändra enskilda individer, att tävlingen om eleverna är primär och att lärarna själva inte vill ha det så. I det kapitalistiska senmoderna samhället

där ekonomin styr är det kanske inte så märkligt att eleverna blivit ekonomiska produkter istället för oslipade diamanter som ska frigöras via undervisning. Att lärarens status och den tillit som tidigare funnits för deras yrkesroll är något som kanske får ses som en konsekvens när en samhällelig tillit inte existerar, och då blir konsekvensen kontroll istället, och i denna kontext gäller det lärarens undervisning och arbetsmetoder (Andersson Hult, 2020, s.51).

3. Teoretisk översikt

Teoriavsnittet kommer jag dela upp i huvudsakligen två delar. Dessa två delar är samhällsteorier som kan vara förklaringar på hur samhället och i sin tur skolan och i följd läraryrket har förändrats över tid. De två teorierna är *Moderniteten* och *Senmoderniteten*

3.1 Moderniteten

I teorin tog moderniteten plats i historien under både renässansen och upplysningstiden under 1600- och 1700-talen. Slutet på modernitetens samhälle är dock svårare att sätta en slutpunkt på, då 1930-talet, slutet av andra världskriget, 1980- och 1990-talen ses som alternativa slut, samtidigt som andra filosofer, som till exempel Anthony Giddens och Zygmunt Bauman, anser att vi fortfarande lever i modernitetens samhälle men att det har genomgått en evolution över tid.

Denna studie kommer dock använda sig utav teorin att moderniteten genomgick en evolution runt 1980- 1990-talen och hur samhället förändrades från ett modernt samhälle till ett senmodernt samhälle som Giddens och Bauman benämner det. Vissa andra filosofer och/eller sociologer använder sig utav begreppet postmodernt samhälle, det begreppet syftar dock på samhället efter moderniteten, något denna studie inte har som utgångspunkt. Något som är viktigt är att moderniteten inte har att göra med en specifik tidsperiod, anledningen till att den kan kopplas till en viss tidsperiod är på grund av olika typer av sätt att se på saker och ting och olika sätt att agera beroende på vilken situation en person är i.

I modernitetens samhälle står solidariteten stark och i den solidariteten bygger institutionerna i moderniteten till fullo på tillit (Giddens, 1990, s.33). Tidigare nämnda tilliten på lärare som *individer* berörs dock inte här anför Giddens. Nej modernitetens tillit gäller inte individer på det sättet utan det gäller abstrakta förmågor. Giddens (1990) skriver om begreppet urbäddning och dess mekanismer samt att dessa urbäddningar vilar på tilliten i samhället. Men vad är då urbäddning? Det viktigaste Giddens menar i sin bok *Modernitetens följder* är att urbäddning separerar på tiden och rummet, något som tidigare inte var möjligt i det förmoderna samhället. Samhället kunde under moderniteten sätta en tidtabell som till exempel behövde en individ inte stå och vänta på

perrongen tills tåget kom in, med denna urbäddning kunde samma individ vänta att gå till perrongen tills tiden på uret stämde överens med förväntade tiden enligt tidtabellen, detta eftersom lokföraren och resenär hade samma tidsperspektiv, men var inte i samma rum (Giddens, 1990). Denna tillit eller förtroende är enligt Zygmunt Bauman det mest framträdande draget i det moderna samhället. Inte bara förtroende i form av den tillit som nyligen berörts utan också förtroende för sig själv, andra och framförallt institutioner. Dessa tre betingar varandra anför Bauman och skulle en av de tre implodera kollapsar resterande (Bauman, 2002, s.39).

Två andra urbäddningssystem från Giddens som framförallt berör samhället och så även denna studies fokuspunkt, lärarna, är; symboliska medel och expertsystem. Urbäddningssystemet som symboliska medel beskriver Giddens med hjälp utav pengar. Han menar att pengar är ett bytesmedel som kan vara i omlopp, helt fritt i tidsrummet. I sin fortsatta beskrivning förklarar Giddens att pengar kan användas mellan två eller fler personer som inte alls står i relation till varandra, utan pengarna kan på så vis lyftas från olika sammanhang och i modernitetens möjligheter ses som endast information mellan personerna i form av ett par siffror på papper. Det är ett abstrakt perspektiv där värdet på något har standardiserats, vilket i sin tur gör att alla människor kan förhålla sig till detta värde på samma villkor. Giddens beskrivning av pengars symboliska medel förklarar han på följande vis:

Pengar är en form för senareläggning som erbjuder medel att förbinda kredit och skuldförbindelse under förhållanden där ett omedelbart utbyte av produkter är omöjligt. Man kan säga att pengar är ett medel att sätta tiden inom parentes och därmed lyfta ut transaktioner ur deras särskilda utbytesmiljö... pengar är ett medel att skapa avstånd i tidrummet. Pengar gör det möjligt att genomföra transaktioner mellan aktörer som är vitt skilda från varandra i tid och rum.
(Giddens, 1990, s.31)

Den nya tekniken i modernitetens verklighet bidrog till att skapa möjligheter genom att radera tidigare självklara gränser, eller i alla fall tänja på dessa gränser. Pengar kunde under moderniteten sammankoppla direkt tid med senareläggning, föra ihop närvaro och frånvaro, vilka båda är centrala aspekter i Giddens urbäddningsprocesser (Giddens, 1990, s.32). I Giddens andra urbäddningsmekanism som behövs gå igenom är expertsystemet, där institutionen i modernitetens samhälle vilar på att samhällsmedborgare kan förlita sig på abstrakta system, och därav inte känna misstro till de experter som finns inom olika områden. I modernitetens samhälle krävs det att den vanliga medborgaren har tillit till andra individer och institutioner som behandlar nya tekniken inom olika områden som blivit en del av samhället utan att ifrågasätta för att utvecklingen ska gå framåt. Detta eftersom den vanliga medborgaren inte hade tillräcklig med kunskap för att bemästra denna teknik.

I expertsystemet som urbäddningsmekanism förskjuts menar Giddens sociala relationer från det direkta sammanhanget. På grund av detta krav på tillit blir också begreppet tillit centralt i Giddens teori om modernitet. Han anser att tilliten inte blir

central i ett samhälle förrän någon eller några ställs i en situation där bristande information, kunskap och kontroll råder. I moderna samhället diskuterar Giddens att medborgaren möts av så många valmöjligheter att det inte är rimligt att kunna göra alla val själv, de val en individ inte själv gör behöver göras av någon annan, en annan, som har mer expertis än en själv, inom området som valet ska ske.

Medborgaren i det moderna samhället är på så vis beroende av att ha ett blint förtroende på områden i samhället där en själv inte har möjlighet till att ha full insikt eller kunskap i de verksamheter som agerar i samhället. Individen i moderna samhället är med andra ord helt utelämnad och måste därför ha full tillit till olika expertsystem. Exempel på expertsystem i samhället som än idag har hög tillit från allmänheten anses vara flygplan, bilar, hissar, vägnät och så vidare. Giddens förklarar;

När jag går ut ur huset och sätter mig i bilen, träder jag in i en miljö som är helt genomsyrad av expertkunskap, vilken gäller formgivningen och konstruktioner av bilar, motorvägar, gatukorsningar, trafikljus och mycket annat. Alla vet att det är en farlig sysselsättning att köra bil och att den innebär risk för olyckor... men litar på expertisen som en garant för att risken minimerats så långt som möjligt. (Giddens, 1990, s.35)

Giddens analyserar begreppet tillit vidare och menar att trots denna expertis är inte tillit kopplat till makt, utan det är endast brist på information för ena parten och individen som ger tillit till experten inte bara har en tro på att experten kommer lösa situationen som den sitter i. Begreppet tillit definieras också till den grad att individen inte har någon anledning att betvivla att experten klarar av situationen (Giddens, 1990, s.36, 38).

Dessa urbäddningsmekanismer menar Giddens ligger till grund hur hela moderniteten är uppbyggd och fungerar. Med det som grund kan vi också förstå hur moderniteten utvecklades och idag definieras. Moderna samhället kunde med hjälp av dessa urbäddningssystem se till så att det präglades av ett nytänkande då tilliten på expertisen och pengarna kunde lyfta ut transaktioner från sin utbytesmiljö. Denna nya positiva utveckling som kan ses som en revolution till det bättre ställda samhället gjorde att individen kunde se på tidigare teorier och omständigheter i samhället och ifrågasätta dem med den nytänkande moderniteten.

Solidariteten i samhället som tidigare nämnt var en frukt av att visionen för moderna samhället var att problemen som samhället stod inför nu skulle lösas politiskt. Politik som i längden ledde till demokratisering av västvärlden. I den nya ordning ställs så krav på samhällets medborgare, både privat och i arbetslivet. Som individ förväntas en att utöka sin kompetens och sina kunskaper och på så vis hänga med i utvecklingen av nytänkande samhället, och expertsystemet leder också till att vetenskap och teknik prioriteras i samhällssynen och utkonkurrerar tidigare traditionella föreställningar. I all denna utveckling strävar moderniteten efter att ständigt ha större tillväxt effektivitet och materiell rationalitet, samtidigt som inget ska ses som oföränderligt utan allt ska vara möjligt att byta ut med pengar som medel och på så vis påskynda transaktioner från sin utbytesmiljö. Detta i sin tur leder till att världen omvandlas till en enda global marknad, om dock en komplex sådan.

För att modernitetens urbäddningsmekanismer ska fungera, alltså att pengars symboliska värde ska vara att lita på och att tilliten på expertisen fungerar behövs också en stark stat, den yttersta randen av expertsystemet med institutioner som medborgaren inte kan förstå då all dess beskrivningar är för abstrakta för individen. Den starka staten som växte fram under moderniteten skapade en form av att se till så att säkerheten för medborgaren skulle vara så total som möjligt. En sådan total säkerhet som utvecklades fick till följd av inskränkningar på individens liv, vilket kan tolkas som att säkerheten i moderna samhället är viktigare än friheten (Giddens, 1990, s.17-19). Moderniteten var med sin starka stat topptung anför Bauman. Med detta menar Bauman att staten med sina starka institutioner verkade och hade enorm makt, något som gjorde att individen och dess andrum var litet, däremot var mellan- och bottenkiktet i samhället inte en klass att oroa sig för eftersom den var betydligt mindre och för att de anständiga mänskliga villkoren i moderniteten tog omhand samtliga medborgare. Samhället frälste på så vis varje individ och grupp (Bauman, 2002, s.129).

Moderniteten har till följd att det råder rationaliserad kontroll över information, det uppstår också en kapitalistisk ordning samtidigt som industrialismen är en viktig kraft som ser till att forma institutionerna i sin samtid.

Enligt Karl Marx är modernitetens framväxande samhällsordning inget annat än kapitalistisk. Detta innebär att ekonomiska systemet infiltrerar alla andra institutioner i samhället. Moderna samhällets rörliga och rolösa natur ses som förklaring till resultatet av kretsloppet investering – profit – investering. Detta leder i sin tur till att systemet som moderna samhället står inför har en ständig benägenhet att växa och utvecklas (Giddens, 1990, s.21).

3.2 Senmoderniteten

Som tidigare nämnt så utgår denna studie från att det senmoderna samhället tog sin början kring 1980-1990 talet. I denna teoretiska samhällsordning har skiftningar skett från tidigare beskrivna moderniteten. Den så högaktuella globaliseringen har i senmoderna samhället utvecklats ytterligare sedan moderniteten och i det har tidigare nämnda tidrummets uttänjning utvecklats i samma takt. Jag förklarade tidigare hur tidrummets uttänjning blivit möjlig med en gemensam tid som ett vanligt armbandsur tillsammans med en tidtabell kunde hjälpa en resenär till att vara på perrongen i ungefär samma tid som tåget rullade in. Vidareutvecklingen av denna uttänjning kan som bäst förklaras av just begreppet globalisering (Giddens, 1991, s.32). Analys av begreppet globalisering blir att något närvarande och något frånvarande genomkorsar varandra. Där till exempel sociala händelser och relationer på avstånd (tänk dagens möjliga kommunikation via internet) integreras med lokala kontexter. För att förstå modernitetens utveckling behöver en också förstå globaliseringens utveckling och hur den var möjlig.

I denna världsomvälvande globalisering som tog fart under moderniteten förstod och accepterade samhällsmedborgarna att de inte kunde allt, de hade tillit till system och institutioner som de inte själv begrep eller behärskade. Detta var något Anthony Giddens såg som modernitetens andra urbäddningsmekanism och som han kallade för *expertsystem*. Det varje individ inte hade som, eller i, sin vardag kunde en enbart ha yttlig kunskap om. Därför föll en naturlig tillit till de som hade djup kunskap och som hade det okända i sin vardag (Giddens, 1991, s.33). Att vara lärare innebar att ha en kunskap om sin vardag och sitt expertområde. Under moderniteten var samhället accepterande av detta och hade full tillit till läraren, både elever, föräldrar och skolläring. I senmoderna samhället har tilliten brutit till läraren och detta kan tolkas via kontroller av lärarens arbete i form av mer styrd läroplan och nationella prov som exempel. Detta skriver Lars Andersson Hult om i sin artikel från 2020 *Varför skall eleverna ägna sig åt själlöst minnesplugg?* där författaren menar på att följderna har blivit att läraren tappat sin autonomi i det senmoderna samhället. Tilliten är dock inte helt försvunnen i det senmoderna samhället. Samhällsmedborgarna i det globaliserade och senmoderna samhället möts ständigt, varje dag av expertsystem som de har viss, eller full tillit till. Några exempel på detta är bilen, en individ vet om att det innebär en risk varje gång den sätter sig i en bil, som förare eller passagerare, att det kan hända en olycka, men individen litar på att experterna som har djupare kunskap än en själv har minimerat riskerna till fullo. Flera sådana här situationer runt tillit till expertsystem möter samhällsmedborgarna dagligen i samhället genom bland annat vägnätet, järnvägstrafiken, hissar, flygplan etcetera. Längre har tilliten till olika expertsystem varit orubbliga, som i till exempel läkemedelsindustrin. Det har dock börjat ske en förändring, vilket syns i högaktuella pandemisituationen där vaccin som tidigare ansetts ett expertsystem börjat ifrågasättas.

Det senmoderna samhället definieras inte enbart av bristfällig tillit, om dock det är en viktig punkt för denna studie. Konsumtion är enligt Zygmunt Bauman ett möjligt vis att analysera senmoderna samhället. Bauman anser att konsumerar inte en individ så är den inte heller en del av samhället. Det senmoderna samhället gynnar, förstärker eller uppmuntrar en livsstil där individen konsumerar (Bauman, 2007, s.63). Denna konsumtion motsätter sig samtidigt alla andra alternativa kulturella alternativ i samhället och godkänner enbart ett konsumistiskt förhållningssätt. Enda sättet att som individ få vara en del av detta samhälle och känna tillhörighet, ett så kallat medlemskap är genom att förlika sig med vad medmänniskorna gör, nämligen att konsumera (Bauman, 2007, s.63). Författaren David Lyon förklarar och beskriver senmoderna samhället likadant i sin bok *Postmodernitet* som menar att konsumismen är nyckeln till att förstå hela detta samhälle. Lyon är inne på precis som Bauman att sättet att konsumera på, att ständigt finna nya varor att förvärva är kärnan i ett samhälle som har konsumtion som den dominerande kulturella kod för att kunna skaffa sig ett socialt tillstånd (Lyon, 1998, s.72). I moderna samhället som kännetecknades av förmågan att kunna anpassa sig för att kunna finna nya sätt att producera men också kommunicera och styra så kopplas begrepp försynen, framsteget och förnuftet. Detta skapade en

allskådlig legitimitet i samhället. I senmoderna samhället anser den tyska sociologen Jürgen Habermas att dessa begrepp bytts ut och nu finns det istället en legitimitetskris i samhället.

Detta innebär att gamla institutioner och källor för auktoritet som religion, kungadöme och tradition både kritiseras och förnekas. Dessutom ses begreppen sanning och rättvisa i det senmoderna samhället som tvivelaktiga, samtidigt som allting silas ner i och tar del i konsumistiska bytesvärlden jämnas också också modernitetens tidigare så bestående värden ut (Lyon, 1998, s.72-73).

För det första står konsumtionen och fabriceringen av behov och begär i centrum. Allting är kommodifierat, och denna process förstärks genom ständig TV-reklam. Det förutsätts att det finns tillräckligt med medel för att underhålla konsumtionslivsstilarna och tillräckligt med fritid för att hänge sig åt dem. (Lyon, 1998, s.74)

Herr Bauman bekräftar Lyons förklaring och menar på att det i en globaliserad tidsålder som är en del i det senmoderna samhället så är kapitalismen så enorm att regeringen endast kan hoppas hålla kapitalet på plats. Regeringen gör detta genom att skingra alla tvivel om att det har friheten att flytta iväg. I ett sådant samhälle krävs det att det finns få eller inga regler alls samt en flexibel arbetsmarknad (Bauman, 2002, s.37).

I en flexibel arbetsmarknad krävs det flexibla arbetare, arbetare vars rättigheter och kollektiva styrka i stort sett upphört att gälla. Flexibiliteten kan innebära icke önskvärda arbetstider, arbete i icke utbildat forum, inga rättigheter, inga tjänster som är tillsvidare. Arbetsplatsen är därför inte längre något som den tidigare arbetarklassen värnade om. Arbetet och arbetsplatsen ses inte längre som en gemensam bostad där alla medlemmar behöver göra sitt yttersta tillsammans för välmåendet för både arbetare och bostad. Istället ses arbetsplatsen i det senmoderna samhället som en campingplats, en möjlighet att förvärva kapital för att sedan konsumera (Bauman, 2002, s.36).

Detta skapar inte bara flyktiga kontakter medarbetarna emellan utan också svaga band eftersom dessa svaga band är mer givande än långsiktiga i ett samhälle där konsumtion står högst i kurs (Standing, 2011, s.37). Dessa svaga band, tillika relationer konsumeras likt en vara i konsumtionssamhället. Denna förändring från den homogena arbetarklassen i moderna samhället har på grund av dessa samhällsförändringar givit oss en foglig befolkning som är både oförmögen men också obenägen att göra organiserat motstånd eftersom ingen arbetare känner sammanhang med sin kollega i det som bör ge dem samhörighet - arbetet. Istället för att tillsammans organisera motstånd mot orättvisor ställs arbetarna mot varandra och konkurrerar ut varandra ty deras arbetsgivare konsumerar dem till det pris som passar bäst. Passar inte lön och flexibla arbetskrav finns alltid en annan arbetare som godkänner kraven och därför är en inte längre konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. Denna typ av arbetskraft benämner de olika författarna Bauman och Standing för olika namn. Standing benämner den klass för *prekariatet* och Bauman lånar in Robert Reich begrepp *rutinarbetare*.

Inte om utan när en individ ur prekariatet blir uppsagd efter att inte upprätthålla den standarden som arbetsgivaren önskar tar individen också ett steg utanför allt samhälleligt. Borta är dagarna då arbetslösa var en industriell reservarmé som industrin kallade in i vid behov. Industrin kommer inte återanställa dem som den avskedat eftersom en sådan aktion skulle agera mot alla principer arbetsgivarna har gällande flexibilitet, konkurrenskraft och produktivitet mätt efter de så ständigt sjunkande lönekostnaderna (Bauman, 2002, s.94-95). Detta sätter de arbetslösa individerna i en annan klass, nämligen den som Bauman kallar för underklassen, en klass som inte kan konsumera på grund av ingen förvärvad inkomst och nu enbart kostar samhället. Därav har denna underklass inget medlemskap i konsumtionssamhället. Detta tillsammans med kapitalismens kraft gör att de så tidigare framgångsrika höger- och vänsterregeringar som vilade på välfärdsstatens tankar om anständiga mänskliga villkor för de lokala fattiga inte längre är möjliga och har därför spelat ut sin roll. Anledningen till detta är för att de anständiga mänskliga villkoren är ekonomiskt meningslöst i ett kapitalistiskt samhälle så som det senmoderna. Bauman menar att detta är en grundsten i att solidariteten i samhället vittrar sönder (Bauman, 2002, s.98).

Det är en mängd olika inslag i människors liv i dag som bidrar till en överväldigande känsla av osäkerhet: att framtiden för världen som sådan och framtiden för den privata världen, världen inom räckhåll, i grunden är obestämbara, okontrollerbara och därför skrämmande; och till misstanken att de nuvarande, redan bekanta handlingsramarna inte kommer att bestå så länge att det blir möjligt att göra en korrekt beräkning av effekterna av ens handlingar... Vi lever i dag i, för att låna ett uttryck myntat av Marcus Doel och David Clarke, en atmosfär av allomsvepande rädsla. (Bauman, 2002, s.205)

I denna osäkerhet och brist på samhörighet där individen lider av ytterst få möjligheter till att identifiera sig med någon annan blickar personen tillbaka i tiden för att se gemensam historia och tradition för att få någon form av samhörighet och identifiering. I det moderna samhället var vardagen det som förenade individerna, det de tillsammans rådde om och utvecklade. På så sätt, med en grund att tillsammans stå på med en omkrets med samhörighet kunde individerna fokusera på framtiden och produktion. Detta var möjligt bland annat eftersom samhället vilade på välfärdens anständiga mänskliga villkor, något som idag inte är möjligt när individen inte längre får frälsning via samhället (Bauman, 2002, s.129).

4. Metod

4.1 Kvalitativ ansats

För att på bästa sätt närma sig ett resultat på sina frågeställningar har studien använt sig av en kvalitativ ansats där den använt sig av intervjuer av informanter som har arbetat som lärare både före och efter kommunaliseringen av skolan för att kunna få fram skildringar från båda epoker. Den kvalitativa ansatsen innebär att en undersökning involverar ett fåtal individer. Det innebär att generalisering inte går att göra utan resultatet gäller enbart specifika kontexter (Olsson och Sörensen, 2011).

Det material som är insamlat kommer från fyra informanter via fyra stycken semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerad intervju innebär en viss struktur i intervjuerna med vissa förutbestämda frågor men samtidigt öppna upp för informanternas egna erfarenheter. Detta leder till att intervjuerna är mer subjektiva än de mer objektiva strukturerade intervjuerna. Detta anser jag varit viktigt för att få fram informanternas egna erfarenheter och på så vis rättvist skildra den verklighet de lever och levt i. Anledningen till att studien inte valt att hålla en öppen intervju är för att undersökningens frågeställning är abstrakt och inte direkt och därför behövs vissa konkreta frågor som går att mäta, men också för att en öppen intervju ofta kräver mer erfarna personer som för intervjun, något jag som forskningsledare för denna studie saknar tidigare erfarenhet av. Dock kräver den semistrukturerade intervjun att jag som intervjuare är väldigt uppmärksam på vad som sägs och hur det sägs, samtidigt som jag måste vara beredd på att det som framkommer kan vara av vidare intresse och då kunna skapa nya frågor. Den semistrukturerade intervjun kräver helt enkelt ett aktivt lyssnande, menar Kvale och Brinkman (2009).

Intervjuaren måste samtidigt hålla sig inom ramarna efter hur intervjun är uppbyggd och förhålla sig till ämnet, men även till den sociala relation som uppstår i en intervjusituation. Anledningen till antalet är fyra intervjuer är för att det i arbetet finns vissa begränsningar. Dels är undersökningen förhållandevis liten på 30 högskolepoäng, vilket innebär inte allt för mycket avsatt tid till kursen, men också för att intervjuer tar tid att arbeta med i form av för- och efterarbete. Däremot har antalet informanter ansetts tillräckligt på grund av Per Gunnemyrs *Den fjärde kvadrantens dilemma* som är en avhandling från 2021 där författaren använder sig av åtta informanter.

Inför valet av metod funderade jag som forskare för denna studie att använda mig av dokument som diskursanalys. Detta val hade kunnat svara på de frågeställningar denna studie har men anledningen till att valet föll på semistrukturerade intervjuer var för att jag som individ inte kan ändra informanternas ord efter erfarenheter och kunskap, men i en digital värld i sökning efter vissa dokument ansåg jag att studiens resultat skulle löpa större risk för korruption då jag hade kunnat söka mig efter dokument som stödjer mina eventuella egna ställningstaganden.

4.2 Urval

Informanterna som deltagit i undersökningen har alla arbetat i högstadiet någon gång och tre av dem har dessutom arbetat på mellanstadiet. Anledningen till att valet föll på denna typ av lärare är för att gymnasieskolan använder sig av en annan läroplan. Detta innebar att studien kunde begränsa det resultat från informanterna. Som sista anledning till detta val är för att jag som student ska arbeta i högstadiet och detta kunde ge mig en viss föräning hur vardagen i en högstadieskola ser ut med hjälp av informanternas kunskap och erfarenheter. Informanterna är individer jag känner sedan tidigare. Två stycken är högstadielärare jag hade själv under 2000-talets början och de andra två är lärare jag är och varit kollega med. För att få så god skildring som möjligt så arbetar ingen på samma skola och de som varit mina högstadielärare var kollegor i enbart tre år. Samtliga lärare har god och lång erfarenhet av läraryrket. Detta har varit av viktig karaktär eftersom studien undersöker huruvida läraryrkets roll och status förändrats och om det förändrat hur det är att bygga relationer i skolan. För att få så brett resultat som möjligt kopplat till studiens frågeställningar krävs lärare som arbetar idag under kommunalt styrd skola men också under statligt styrd skola. I de fyra informanterna lyckades studien få resultat från individer som arbetat i mellan- och högstadiet men också i de tre möjligheterna statligt styrd skola, kommunalt styrd skola och friskola. På detta vis har studien lyckats få så bred kunskap som möjligt från det antal informanter som deltagit.

Informanterna kontaktades per mail och/eller meddelande via telefon. Mina tidigare högstadielärare lyckades jag hitta via internet då jag kunde minnas deras namn. Informanterna består av två män och två kvinnor. Det ska inte innebära någon skillnad beroende på frågeställningen utan den berör snarare ett samhälleligt perspektiv. För att uppnå en djupare kulturell kunskap i ämnet som studien berör har debattartiklar, olika forskningsrapporter, avhandlingar och skrifter på olika hemsidor lästs. Dessutom har vissa program setts på TV, samt lyssnat på dokumentärer via streamingtjänster. Dessa skrifter och program har innehaft personer från media, skolan, samhället och politiken. Detta har gjorts för att få en bredare blick i hur läraryrkets status förändrats över tid så att jag som intervjuare skulle ha mer kunskap inför samtalen med informanterna.

4.2.1 Informanterna

Här nedan presenteras informanterna kortfattat med fingerade namn för att få en bild av dem.

Kim är idag pensionerad och arbetade som lärare sedan 1960-talet. Kim arbetade mest som mellanstadielärare men även som högstadielärare där hen undervisade i framförallt matematik. Kim har arbetat under både statligt och kommunalt styrd skola.

Robin har arbetat i skolan i över 20 år och brinner för sina elever. Robin har idag enbart högstadieelever men har under sin tid som lärare i idrott och hälsa även haft klasser från mellanstadiet. Hen har dessutom arbetat i både kommunalt styrd skola och friskola.

Nikita har arbetat som lärare sedan 1970-talet och är i grunden högstadielärare. Nikita har främst arbetat som lärare i samhällsorienterade ämnen. Hen slutade arbeta för ett antal år sen på grund av pension men har på senare tid börjat arbeta som vikarie. Nikita har arbetat inom både den statligt och kommunalt styrda skolan.

Caesar har arbetat i skolans värld som lärare sedan 1970-talet och pensionerade sig precis efter sommaren. Caesar har dock lagt pensionen lite på hyllan och återgått till sin arbetsplats. Hen har arbetat något i högstadiet men främst i mellanstadiet. Caesar har dessutom arbetat inom alla tre svenska möjligheter inom skolan nämligen statligt styrd skola, den kommunalt styrda skolan och friskola.

4.3 Genomförandet

Intervjuerna var strukturerade på samma sätt med några förutbestämda frågor. Dessa frågor var enbart en grund och under samtalen kunde frågor omstruktureras efter hur samtalet gick. Det viktiga var och blev att samtliga informanter fick svara på frågor med samma innebörd. Detta var viktigt för studien så att jag med kort erfarenhet i hur en strukturerar efterarbetet skulle ha en lite lättare process. Intervjuerna utfördes på olika platser, en informant träffade jag hemma hos hen, en annan på hens arbetsplats, den tredje på ett bibliotek och den fjärde via digital videolänk. Samtliga intervjuer varade någonstans mellan 55-68 minuter. För att informanterna skulle känna sig bekväma i situationen pratade vi också en del om andra icke noterbara personliga saker. Detta medförde en lättare stämning mellan informant och mig. Det kunde innebära att vi glömt prata om vissa punkter men eftersom jag hade min dator med mig där samtliga frågor var nedskrivna såg vi till att inget samtalsämne glömdes bort.

Under samtliga intervjuer såg jag till så att ingen av mina tekniska prylar kunde störa, däremot under en av intervjuerna gick två personer igenom rummet där en av informanterna och jag satt och samtalade i. Detta visade dock sig inte ha någon påverkan på samtalet och resultatet.

Efter intervjuerna avsatte jag ungefär fyra heldagar till att lyssna på intervjuerna igen, transkribera dem och koda av intervjuerna. I denna transkribering kom några teman fram, begrepp som var i huvudfokus för informanterna. Dessa nämnda teman ligger till

grund för vad som skrivs i resultat- och analyskapitlet och kan även kallas för nodalpunkter.

Arbetet med att finna dessa nodalpunkter kallas kodning (Winther, Jørgensen, Phillips, 2000, s.122). Detta arbete hjälpte processen att hitta vad informanterna berättat som var relevant, kopplat till forskningens syfte och frågeställning, det vill säga hur det senmoderna samhället påverkat läraryrkets status och relationsarbete till och med elever. I denna process har det också funnits en del sidospår där informanterna velat ge en bredare bild och upprepade svar och diskussioner som varit av en irrelevant karaktär.

4.4 Validitet och reliabilitet

En kvalitativ studie kan ibland få kritik för huruvida valid den är eller ej.

När det kommer till validitet brukar det hävdas att den kvantitativa i form av till exempel enkäter är mer noggrann och konsekvent än den kvalitativa. Enligt Jonathan Potter och Margaret Wetherell så behöver det inte vara sant. Enligt dessa författare innebär inte kvantitativ forskning som valid. Snarare anser de att det är sammanhanget som avgör om studien ansats är valid eller ej. I en studie där syftet och frågeställningen kräver en kvalitativ ansats går det inte att använda en kvantitativ metod eftersom det då möjligtvis inte går att göra en rättfärdig analys. Då kommer trovärdigheten ifrågasättas eller rent av ses som en analys som inte är färdig. Det är även möjligt att bekräfta analysens validitet beroende på vilken produktivitet analysen har (Potter och Wetherell, 1987, s.170). Väl i diskursanalysen av en studie är det transparensen som är viktig för validiteten. Detta eftersom det är i analysen som resultatet och forskarens tolkningar sammansätts och kan följas samt bedömas av läsaren. I arbetet har studien valt att presentera något som lärare anser förändrats mycket, både i skolan och i samhället. Nämligen lärarens status.

Hur arbetet gått tillväga har presenterats noggrant, i det arbetet innebär alla datainsamlingar, hur intervjuer gjorts och genomförts med både för- och efterarbete där de transkriberats noga. I resultatet i undersökningen har det lagts fram en mängd citat från informanterna som deltagit detta för att jag som forskare ska vara så transparent som möjligt. När resultatet är transparent får läsaren en ärlig chans att skaffa sig en egen uppfattning om validiteten. Detta kan göras genom att bedöma det tillvägagångssättet som gjorts för att undersökningen ska bli klar men också tolka hur studiens författare arbetat med det studiens informanter delat med sig av. Det är via detta sätt som jag kan säkra validiteten i det arbete som utförts (Winther Jørgensen och Philips, 2000, s.123).

Teorierna och metoden som valts ut till studien har valts ut efter relativitet till syfte och frågeställning. Dessutom är det material som använts till studien tillämplig för studiens syfte. Båda delar bidrar till en undersöknings höga validitet (Esaiasson m.fl. 2007, s.63). I studien har det, som tidigare nämnts, använts röstinspelning för att kunna göra undersökningen så valid som möjligt. Reliabiliteten riktar sig dock på om resultatet ser likadant ut vid samma mätning av samma instrument. För att få en hög reliabilitet

behöver en mätning nå samma resultat som tidigare. Det vill säga att en av mina intervjuer skulle visa sig få samma resultat om intervjun skulle göras om (Esaiasson m.fl. 2007, s.70). Det tidigare förklarade genomförandet av intervjuerna är denna studies sätt att säkra reliabiliteten för denna undersökning. Med det sagt bör det också nämnas att vid varje intervju så innefattar den minst två personer.

Två personer med egna fria tankar som kan påverkas av sömn, mat, relationer, stress, tid och andra yttre faktorer. Däremot har denna undersökningen inriktat sig på informanter som arbetat i skolan värld mellan 20 och 45 år. Detta har förhoppningsvis inneburit att informanterna skaffat sig en egen uppfattning om sin livsvärld som inte bör påverkas av en intervju. Däremot lever vi i ett samhälle som är under ständig förändring, vilket gör att informanternas svar kan ändra sig i framtiden. Röstinspelning som använts löper alltid risk att försätta personerna i en stel, nervös och obekväm situation, detta är dock något jag inte märkt av alls då det snarare varit fyra lättsamma samtal om informanternas erfarenheter, kunskaper och tolkningar av sin tid som lärare.

Det har tolkats som om att informanterna uppskattat att delta och dela med sig av sin erfarenhet.

4.5 Etisk hänsyn

4.5.1 Inför intervjuer.

Om känslig information kommer upp kommer studien låta varje informant att få välja om informationen ska vara med i uppsatsen eller inte, samtidigt som jag inte kommer vara påstridig med mina frågor. Jag kommer arbeta med intervjuer, något Kvale och Brinkman (2009) anser är att varje enskild intervju som hålls ingår ett moraliskt företag där varje steg, från frågorna till svaren och arbetet att sätta det i text innebär etiska överväganden. Johansson (2003) skriver att metoderna jag tar mig an med semistrukturerade intervjuer kan sätta informanterna i en ställning där de får ökad kunskap om sig själva och sin egen situation. Denna situation kräver en lyhördhet kring vad det kan innebära för varje enskild individ.

4.5.2 Under och efter intervjuer.

När jag som resultatinsamlare, alltså intervjuare till denna studie, skulle inleda intervjuerna informerades informanterna om de fyra huvudkraven för att samtalen skulle gå rätt till. De fyra kraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Samtliga informanter fick information om dessa krav innan vårt samtal började och samtliga godkände, samt kände sig bekväma med upplägget av samtalet. De fyra kraven rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet och är principer från vetenskapsrådet. I och med att informanterna fick information om dessa principer var de införstådda med vad deras medverkan innebar och hade dessutom delgivits information om studiens syfte och upplägg.

Därefter kunde varje enskild individ lämna sitt samtycke för att medverka samtidigt som de förstod att de kunde avbryta sin medverkan när det önskades.

Uppgifter och resultat har enbart använts till studien och dess undersökning och namnen som informanterna har i detta arbete är alla fingerade för att skydda och värna om informanternas integritet (Olsson och Sörensen, 2011, s.84).

4.6 Reflexivitet

I uppsatsen studerar jag i synnerhet modernitet, senmodernitet och strukturer i både dagens samhälle men även längre tillbaka i tiden. Detta sätter mig i en situation där jag måste sätta mig själv i relation till det jag undersöker.

Samtliga böcker som ligger till grund för uppsatsen är skrivna under en tid som inte riktigt än går att analysera än. Det tillsammans med att jag varje dag som individ deltar i dessa samhällseliga strukturer, samt att de varit i stor del av den utbildning jag nu är på sluttampen av gör att jag i allra högsta grad säkerligen är färgad, vilket påverkar min tolkning och analys av det material jag samlat in. Jag har dessutom tagit ett aktivt beslut att välja både ingångar och teman för min egen uppsats. Dock behöver inte detta vara negativt, så länge min egen medvetenhet är med mig genom hela processen är jag övertygad att min kännedom om strukturerna tillsammans med de teoretiska förklaringsmodellerna kan utveckla ett intressant perspektiv på materialet jag samlat in. Den tidigare nämnda tolkningen när det kommer till analysen av resultatet som samlats in kan innebära ett dilemma eftersom den mänskliga faktorn är inblandad. Det kan innebära att jag som forskare letar efter ord och förklaringar som bekräftar eller förstärker mina egna tankar och övertygelser. Att ha kunskap och reflektion om detta innebär däremot att studien har bra förutsättningar för att ha hög validitet.

5. Resultat, analys och diskussion

Syftet med denna studie är att se hur lärarkårens yrkesroll har förändrats och hur det är att bygga starka relationer med eleverna i det teoretiska begreppet senmoderna samhället.

Med utgång från ovan nämnda syfte redogörs och konkretiseras det nedan med hjälp av olika teman vad informanternas upplevelse av sitt yrke har utvecklats till under denna samhällsutveckling. De teman som utmärkte sig främst i samtal med informanterna var: *Samhällets utveckling, marknadiseringen av skolan, lärarens status och roll, och relationspedagogiken*. Det har trott sig relativt svårt att dela upp ett stort och komplext ämne med flera parametrar då samtliga teman går in i varandra för att kunna skapa svenska lärarkårens vardag. Analysen av informanternas berättade vardag sker med hjälp av teoretiska begreppen moderna och senmoderna samhället.

I dessa begrepp ryms också flera andra svårlästa begrepp, något jag valt att inte försöka använda mig av i alltför stor utsträckning.

Analysen av resultaten har gått till på det sättet att den tidigare forskningen samt de teoretiska begreppen moderna och senmoderna samhällets tydliga linjer i vad som definierar dem fått stöd, eller inte, med vad den insamlade datan från informanterna har representerat. De olika begreppen har, som tidigare nämnts, flera mindre begrepp och mönster i sig för att just kunna definieras som det ena eller andra levnadssättet i ett samhälle. Informanterna i sig har inte före denna studie bekantat sig med de två ovan nämnda begreppen, vilket betyder att de inte kunnat sätta sig in i vad som definierar det ena eller andra samhället. Detta har varit till god nytta för mig som forskare då informanterna inte har kunnat analysera sin egen vardag utifrån begreppen tidigare, utan det är endast med hjälp av deras kunskap, erfarenhet och berättelser denna studie har kunnat nå ett resultat och analys utifrån moderna och senmoderna samhället.

I citaten som följer under detta kapitel används ett mer formellt språk än vad som verkligen uttryckts under intervjuerna. Anledningen till detta är för att läsaren av denna studien lättare ska kunna förstå och hänga med i den kontext som skrivs.

5.1 Samhällets utveckling

Lärarnas vardag har enligt informanterna förändrats under år av förändringar, inte enbart på grund av förändringar i skolan, utan också på grund av förändringar och skiftningar som skett i samhället. Dessa skiftningar och förändringar kan vara svårt att se och förstå på kort tid men ser en tillbaka till hur skolan och samhället såg ut under sena 60- och 70-talet och jämför med idag så kan en se stora skillnader.

...man var ju mycket mer fri då. Det har varit väldigt mycket skiftande nu när man ser tillbaka. Man vänjer ju sig och flyter med i förändringarna liksom.
- Caesar

Det Caesar och jag pratade om var just om det varit skillnader i skolan sedan hen började arbeta i skolan på sent 70-tal, vilket det enligt de tre informanter som arbetat under både statlig och kommunalt styrd skola anser att det varit. Undersökningens fjärde informant som också ser en förändring i skolan och betonar att det inte enbart skett en förändring i skolan utan att det är ett samhälleligt fenomen som uttrycker sig i skolan. Robin tycker det är tydligt och bekräftar att hen ser skolans förändringar som stort även i samhället:

Det individuella synsättet ser man mer och mer av och det är tydligare nu bland eleverna, men också hos vårdnadshavarna, det är där jag tror det stora samhällsskiftet har blivit som påverkar skolan.
- Robin

Caesar bekräftar den individualisering Robin berättar om men anför också att denna individualisering som utvecklats i samhället tog sin start redan på 1980-talet, något som kan styrkas i utgångspositionen att senmoderniteten tog sin start runt samma tid. Caesar menar att det var en annan typ av individualisering där lärarna i skolan hade som uppgift att se till så att varje elev skulle klara av att arbeta, studera och forska på egen hand men att den individualisering som hen nu ser i samhället aldrig tidigare har skådats. Hen berättar att det aldrig varit så påtagligt förut att varje person "står sig själv närmast" som nu.

Robin utvecklade synen på individualiseringen genom att berätta hur hen ser eleverna och vad hen fått höra från eleverna:

Jag upplever just nu att där är ett stort fokus från elever att titta på alla andra istället för att titta inåt och fundera på vad man själv kan och bör göra. Samtidigt är det fokus på att det är viktigt för mig som elev att mina behov besannas... Jag som elev är expert på att se vad alla andra gör för fel men har svårt att se min egna insats, men i mitt egna behov är det det som ska prioriteras... Så fort det gynnar mig som elev då ska det fortsätta, men så fort jag behöver ändra mitt beteende eller förflytta mitt perspektiv då är det alla andra.
- Robin

Just denna samhälleliga individualisering som enligt informanterna tas med in till skolan är ett tydligt begrepp som är en del av definitionen av det senmoderna samhället. David Lyon (1994) skriver just om detta i sin bok *Postmodernitet* där samhället står

inför en byråkratisk och organiserad despoti men som inte kan stoppas av individerna i samhället eftersom de är för upptagna av sig själva och kan enbart se till sitt eget. Att detta är ett samhälleligt fenomen som även innefattar föräldrar och vårdnadshavare är tydligt menar samtliga informanter. Detta grundas i hur de ser sig själva och sina barn i kontrast till omvärlden. Ifrågasättandet av skolans lärare har bara ökat och enligt Nikita inte dalat någon gång sedan införandet av föräldrainflytandet. Detta inflytande föräldrar har i skolans vardag är något samtliga informanter önskar inte fanns, främst handlar detta inflytande om föräldrar som ifrågasätter lärarens betygsättning och som försöker påverka läraren så att hen kan sätta högre betyg på föräldrarnas barn. Detta menar informanterna att de vill få bort då de anser att deras kunskap, utbildning och profession ifrågasätts av ofta inte lärarutbildade föräldrar. Caesar menar att det rentav kan bli obehagligt:

Idag kan det snarare bli obehagligt när en förälder kommer och tycker olika saker.
- Caesar

Kim instämmer och anför att när hen gick i pension hade ifrågasättandet blivit vanligt och ansåg att föräldrar kunde ifrågasätta utan några som helst tankar på vad det innebar eller att det ledde till några konsekvenser. Detta var inte något hen alls såg under den period hen ansåg vara den bästa som lärare, den statligt styrda skolan. Kim syftar på att under hans arbete inom skolan under statlig regi var läraren expert på sitt yrke och just expertisen är något även Caesar uttrycker och värnar om:

...ingen ska komma och vara expert på mitt område. Jag har min profession och den måste jag få lov att värna.
Det ska ingen annan komma och ifrågasätta!
- Caesar

Däremot är både Caesar och Robin tydliga med att en lärare ska kunna motivera sina handlingar, planeringar, betygsättning och så vidare. Robin uttrycker sig för att vara så pass trygg och säker i sin profession att transparensen i sitt yrke idag inte gör hen något och syftar på en situation i slutet av denna hösttermin när det varit betygsättning och där föräldern inte förstår betyget som Robin satt på eleven. Robin motiverar situationen som följande:

...situation nu där jag sänkt en elevs betyg och där föräldern ifrågasätter det betyget. Den håller inte alls med. Där kan jag luta mig emot de uppgifter jag gjort och bedömt eleven i. Nu har jag ju 20 års erfarenhet och är trygg i mitt arbete och mina beslut, hade jag inte varit det hade jag säkert vacklat. Man har gått på minor genom åren, men dessa föräldrar och elever har ofta tendens till att jämföra med andra elever, och det ska man inte göra.
- Robin

Dessa händelser av föräldra- och elevinflytande kan tolkas in i att samhället har tappat något som var tydligt förr och en väsentlig del av det moderna samhället och för att det dåvarande samhället skulle utvecklas, nämligen expertsystem, som behandlats i teoriavsnittet under rubriken moderniteten. Anthony Giddens skriver om att tilliten på

expertis, i detta fall våra lärares utbildning, kunskap och profession, ska fungera behövs en stark stat som är den yttersta expertisen med starka institutioner. Denna starka stat och institutioner i ett sådant samhälle är så abstrakta för individen att den inte förmår att förstå dessa (Giddens, 1990, s.17-19). I motsatsen till detta då tilliten till expertisen är låg, som i svenska samhällets tillit till läraren idag ser varje individ sig som expert. Enligt denna teori så kan en också förstå varför föräldrar och elever tar sig rätten att ifrågasätta lärare och skolledning i sin profession. Begreppet professionalisering innebär att en eller flera personer startar och slutför en process (utbildning i detta fall) där yrket strävar efter att nå en professionell status.

I samhället har professionella grupper och yrken historiskt sett haft mer respekt och större förtroende från samhället och har också haft fler förmåner än andra, icke professionella grupper och yrken. Detta förtroende har inneburit mer autonomi och kontroll av sitt eget arbete, större tilltro och en högre lön och bättre arbetsvillkor (Colnerud och Granström, 2002, s.20). Stundtals kan en ökad professionalisering där autonomi blivit alltför stor, vilket i sin tur hindrar möjlighet för samhällsinsyn i yrket hindras av staten. Den individ som går igenom en professionalisering önskar att han eller hon vill få respekt från samhället på grund av sin kunskap och expertis (Colnerud och Granström, 2002, s.29). Det är just denna tillit på sin kunskap och expertis som samtliga informanter i denna studie eftersträvar.

Robin är dock tydlig med att hen inte alltid trott det varit enbart bra att lita fullt ut på ett expertsystem på grund av den mänskliga faktorn med eventuella favoriseringar och hur en individ kan påverkas positivt och negativt av olika typer av relationer. Caesar tydliggör att den bristande tilliten är generell i samhället för olika yrkesgrupper och slår fast att hen tror att det blivit så på grund av att ett före detta hierarkiskt samhälle nu blivit öppnare och att det lett till transparensen i dessa professionella yrken och där individerna i samhället jämför sig med alla andra. Nikita och Kim håller med om att respekten och tilliten försvunnit och anser att det var bättre förr i skolan när respekten och tilliten till läraren fortfarande levde. De menar också att det dåvarande systemet inte var prickfritt men att det var en bättre vardag för både lärare och elever i skolan. Caesar uttrycker att hierarkin var bra till en viss gräns men att det även kommit något gott ur att den är borta, nämligen de positiva relationerna med elever.

Robin anser att det är positivt att det hierarkiska systemet är borta och att det blivit en mer dynamisk skola som har en grund där fler känner att de kan ta plats, men samtidigt förespråkar en önskan om att ifrågasättandet från föräldrar trappas ner. Just denna nämnda hierarki är något Nikita och Caesar ser som att läraryrket inte längre har någon auktoritet hos varken föräldrar eller elever och anser tillsammans med både Robin och Kim att personer som inte arbetar i skolan ändå har så mycket att tycka till om. I samtalen med Nikita, Kim och Caesar berättade de att skolan som institution inte längre finns kvar. Caesar och Kim fastslår att trots att skolan var statligt styrd så var läraryrket till viss del friare men att det berodde delvis också på grund av att skolan var en stark institution, Caesar:

Förr var det ju så att skolan formade samhället, idag är det tvärtom.
- Caesar

I det menar Caesar att skolan förr påverkade samhället och kunde ensam stark stå mot samhället. Idag anför informanterna att samhället är starkare och på så vis kuvat skolan under sig vilket lett till att skolan fått tunna väggar och enbart förser samhället med vad det behöver i form av arbetskraft i ren reproduktion av samhället, inte i form av behov att utveckla samhället så att samhället kan producera nya värden och idéer.

Denna tes om reproduktion och produktion bygger på att vi tagit steg från den disciplinära skolan som var en del av det moderna samhället där fokus låg på att vi genom reproduktion av den demokratiskt och politiskt formulerade tanken om det goda samhället. Ett samhälle, där det centrala var den ideala medborgaren, kunde förse samhället med producerande individer. Tesens andra del bygger på att vi istället gått till den nyliberala och värdeneutrala kontrollskolan i ett senmodernt samhälle där instrumentell kunskapsproduktion står högst i fokus. I denna skola menar Peter Gustavsson att det lärs ut oförmedlade fakta om världen utan att uttrycka några som helst mål om en samhällelig och demokratisk socialisation (Gustavsson, 2014, s.269). Detta synsätt gör att samhället individualiseras och samhället förses enbart med reproducerande individer som inte kan annat än att utveckla sin egen individualitet i ett allt mer individfokuserat samhälle där kunskap inte handlar om att bli frigjord för att utveckla samhället utan enbart kunskap för att vara en del av det samhället som redan är producerat. Använder vi denna tes om det senmoderna samhället och sätter in i analys av det material informanterna försett denna studie med kan denna tes ses som en förklaring till att individuellt fokuserade individer i samhället inte kan ta sig ut från den livsvärld de lever för att den största maktfaktorn till att förändra det är skolan. En skola som är så fast i sin egen skugga av det allt för påverkande starka reproducerande samhället. Med den hypotesen i beaktning kan vi ana hur det senmoderna samhället påverkar skolan och dess idla arbetare - lärarna.

5.2 Marknadiseringen av skolan

I detta senmoderna samhälle med en skola med tunna väggar har mycket skiftat i skolans egentliga syfte. Tre av undersökningens fyra informanter anser att deras autonomi tagit skada och samtliga fyra berättar om att det i stort idag inte handlar om livslångt lärande för eleverna, utan för dem är det fokus på att klara specifika kunskapskrav för att få ett önskvärt betyg.

Till sin hjälp har de kunskapsmatriser som studiens informanter anser ligga till grund för betygshetsen hos elever och deras föräldrar.

Det blir ett stort fokus på att checka av den boxen (matris). Vad behöver jag som elev göra för att få ett visst betyg? För mig som lärare är det viktigt att det leder till ett livslångt lärande.

- Robin

Caesar menar att all fokus på matrisen innebär att eleverna missar helheten och får bara viss kunskap om ett specifikt ämne och att övergripande kunskap om hur verkligheten fungerar rinner mellan fingrarna på eleverna. Eleverna är så fokuserade på små delar av en kurs eller ämne att de delar upp all övergripande kunskap i små bitar.

När det blir så att man går in och tittar på att man som elev ska nå detta momentet, då ser man ju inte helheten... Då finns det ju bara det enstaka. Då blir ämnesövergripande och samarbetet mellan kollegorna otroligt mycket viktigare. Jag önskar att eleverna skiter i att gå in och tittar i matriserna och istället tittar på helheten i skolan och försöker lära sig så mycket som möjligt av det. Jag tycker inte det är jättebra med matriser. Jag förstod egentligen aldrig det från början.

- Caesar

Kim anser att denna betygshets försett lärarna i en sits där rektor och skolledning vill ha kontroll över dem, vilket har minskat lärarnas autonomi. Denna kontroll menar Kim på kan ses när kommunen införde att lärarna var tvungna att stanna kvar på skolan efter sista lektionen för dagen var avklarad. Lärarna skulle vara på skolan i 45 timmar i veckan där det skulle ses till att lärarna arbetade alla de timmar på plats.

Detta införande uppskattades inte av varken Kim eller hans kollegor och menar på att lärarna i sin profession och utveckling måste få tillit från ledningen kring frihet under ansvar:

Och sen var det ju så, att du skulle ju inte göra något när du var hemma. Men det var ju omöjligt. När jag hade min sista klass innan pensionen så skulle elevernas matteböcker vara rättade till måndagen. Det var ju omöjligt att hinna med med det nya. Nej det går inte, man måste lämna över ansvar också, till lärarna. Det går inte bara att styra dem.

- Kim

Denna kontroll av lärare kan ses i olika sammanhang i en lärares vardag. De nationella proven är en del av kontrollen, fast detta är en kontroll på distans. Dessa prov kom till först efter kommunaliseringen på 1990-talet då den tidigare statligt styrda skolan skulle gå över till kommunalt regi. Denna förändring anses vara en av anledningarna till

förändringarna i skolan för både lärare och elever, men även samhället och de nationella proven har enligt Lars Andersson Hult sett till så att staten får en granskningsroll. Att skolan decentraliserades ledde alltså till regleringar via kontrollsystem från staten i form av nationella prov (Andersson Hult, 2020). Men varför denna kontroll av lärare?

I läroplanen från 2011, Lgr11, anför samtliga informanter att det blev mer fokus på målstyrd och ändamålsenlig kunskap. I detta blev dokumentation av lärarens vardag viktigare och matriser för att kunna följa elevers utveckling gradvis blev en del av vardagen. Fokus blev också på hur eleverna skulle nå kunskap, framför att de skulle nå den. I denna förändring fick också elever, föräldrar och skolledning en kunskap om vad elever behövde uppnå, vilket gjorde att även lärare började lägga fokus på matriser, för att de skulle kunna ha ryggen fri gentemot föräldrar, elever och ledning. I läroplanen är det så mycket fokus att det stressar många lärare, elever och föräldrar.

Idag är man så styrd efter de här kunskapskraven. Det stressar ihjäl många lärare, elever och föräldrar. Det är jobbigt faktiskt.

- Caesar

Robin uttalar inte någon stress för hen och kan inte förstå varför betyg spelar så stor roll för elever och föräldrar:

På sikt har man fått fler och fler elever som vill checka av. Betygen för mig spelar ingen större roll. Jag kan inte förstå att det är viktigt för en vårdnadshavare eller elev hur viktigt det är att få ett terminsbetyg i åk8. Det är ju en transportsträcka där det gäller att samla på sig så mycket kunskap som möjligt.

- Robin

Denna jakt av betyg och kunskapskrav tillsammans med kommunalisering och friskolereformerna anser Kim lett till att skolan blivit en marknad av elever och syftar på att skolor nu får lika mycket ekonomiskt medel för varje elev oavsett beroende av stöd eller inte. När valfrihetsreformen infördes där man som förälder kunde välja skola inom kommunen, både friskola och kommunal, för sitt eller sina barn innebar det enligt Kim att marknaden av elever tog sin start.

Det här är om friskolorna och valfriheten att välja skola om att man försöker få de bästa eleverna till sina skolor. Man får ju lika mycket pengar oavsett hur skötsam man är som elev, men de bra eleverna behöver inga speciallärare och är självgående.

- Kim

Detta menar Kim har lett till att föräldrar också fått vetskap om vilka skolor som är de lugnaste och efter betyg de bästa och kan därför välja de skolorna till sina barn. Skolorna i sin tur marknadsför sig själva med meritvärde och ju fler elever som inte är i behov av stöd, ju färre extrapersonal behövs i skolan och ju mindre kostnad för personal behöver skolan betala.

Caesar instämmer i den verklighet Kim anser sig se och uttrycker att det är viktigt för skolan idag hur den uppfattas utåt i samhället mot föräldrar och elever. Ju fler elever

med bra betyg innebär också att ledningen vill ha så bra lärare som möjligt, vilket leder till att skolledningen sitter på en maktposition gentemot sina lärare. I denna verklighet behöver lärare tillgodose ledningen i den form av att upprätthålla bra betyg på skolan. Lärarna behöver också tillgodose föräldrar och elever i den mån att om föräldrar och elever inte är nöjda med läraren kan dessa kontakta skolledningen och anföra sin misstro till läraren. Detta skapar kontroll på läraren. Nikita som arbetat i skolan i 40 år syftar på att lärarna förr var kollektivt starka men att det idag är en marknad på lärarna och att det en lärare önskar från sin ledning är uppbackning och tar upp ett exempel från en skola i Malmö där en lärare brustit i sitt tålamod och valt att lämna sitt arbete. Nikita anför att hen sett otaliga kollegor som brustit i sitt tålamod på grund av att respekten för lärarna lämnat skolans väggar efter att föräldra- och elevinflytandet på skolledning och lärare tagit alldeles för stor plats. Enligt Karl Marx så skulle skolans vardag idag i svenska samhället förmodligen tolkas som enbart kapitalistisk, precis som resten av samhället (Giddens, 1990, s.21). Det är inte ett långt steg att ta när Karl Marx ansåg att hela modernitetens samhällsordning var kapitalistisk, som sen utvecklats till ett senmodernt samhälle med svagare institutioner än det moderna. Ett senmodernt samhälle som jag tidigare tagit upp kuvat sitt eget utbildningsorgan, skolan under sig. Denna förändring i skolan har enligt Caesar, Nikita och Kim satt lärarna i en beroendeställning där föräldrar, skolledning och staten (i form av nationella prov) har kontroll på lärarna som behöver tillgodose samtliga parter. Robin förklarar att på hans arbetsplats pratar de om och eftersträvar något som heter 21st century life skills och att detta är något som kommer att behövas i framtiden de vet att vissa yrken inte längre kommer finnas i framtiden:

För här på vår skola pratar vi om 21st century lifeskills. Vad som kommer vara viktigt och vilka typer av arbeten som kommer finnas. Alltså att utbilda framtidens medborgare. Vi vet till exempel om att en del arbeten förmodligen inte kommer finnas till framtida generationer. Men vilka egenskaper och arbeten är och kommer vara attraktiva? Då pratar man ju mycket om det här med emotionell intelligens.
- Robin

Däremot berättar Robin att det också är svårt att arbeta med det eftersom emotionell intelligens och framtida yrken och vilka egenskaper de kommer kräva inte är mätbart och därför blir svårt att använda i dagens skola:

Men det är inte mätbart på det sättet. Och frågan är då hur mycket vi ska ägna oss åt sådana grejer kontra vad som står i läroplanen.
- Robin

Robins funderingar ter sig vara en bekräftelse på just lärarnas egen makt i skolan och samhället. En idé och vilja om en framtida utveckling från lärarna själva i motstånd mot samhällets krav och tillfälliga behov.

5.3 Lärarens status och roll

Lärarnas status har enligt samtliga informanter förändrats sedan de började arbeta som lärare.. Förut, alltså från att hen började jobba på sent 1970-tal tills mitten av 1990-talet nämner Caesar att auktoriteten och respekten fanns från elever så fort de satte sin fot innanför dörren och menar på att tilliten har försvunnit på grund av högre kontroll från skolledning:

Förr var man ju mer auktoriteten än vad man är idag, både på gott och ont. Jag kan ju bli irriterad på det här med föräldrar som ska lägga sig i vår profession och verkligen tycka saker om hur vi gör. Det är ingen som gör det med en läkares arbete. Tilliten har liksom försvunnit. Det tycker jag det även gjort med kontrollen från rektor och ledning som ska veta allt man gör med kursplaner, dokumentation och annat.
- Caesar

Caesar syftar just på att läkare i samhället ses som en profession där en patient eller anhörig till patient inte ifrågasätter ett beslut läkaren tar på grund av en läkares profession och expertis. På samma sätt anser Caesar att skolledning, föräldrar och elever bör ha samma tillit till landets lärare. Nikita håller med men anser också att lärarens status påverkats av andra faktorer än bara ledningens kontroll, och inte på grund av att lärarna blivit en sämre yrkeskår kunskapsmässigt:

Lärarens status har blivit betydligt sämre på många sätt, lönemässigt, ordningen i skolan, föräldrainsflytande. Läraryrket hade status förr, det var välbetalt, det var en auktoritet i föräldrars ögon och elevens ögon. Man ifrågasatte inte lärare, på både gott och ont.

Nikita menar att lärarnas status var bevisad förr genom hög lön, tillit på läraren, och rektor, elever och föräldrar såg upp till dem och ifrågasatte inte lärarna i deras profession:

De första kollegorna jag hade berättade för mig att de på 50-talet hade hembiträde och sommarstuga, de tjänade multum. Jag menar när jag började var lärarlönen ganska skral, men däremot hade vi status. Något som försvunnit via dokumentation, lärarlön, matriser, föräldrainsflytande, ifrågasättande föräldrar och elever.
- Nikita

Nikita syftar på att dokumentation som innebär redovisning för rektor, föräldrar och elever, samt för att se till så att en lärare kan ha ryggen fri när det kommer till planering och bedömning. Denna dokumentation menar Nikita försatt ledningen i kontroll av läraren där tilliten är ytterst låg. Kim instämmer med Nikita och har sett en stor skillnad på framförallt lärarnas löner:

Lärarens status är nästan lika med noll nu om man jämför med hur det har varit. Tittar du på lönerna så är det likadant.

- Kim

Kim fortsätter sin förklaring av lärarens status och syftar på att läraryrket är ett kunskapsmål om samhället som ska nås av eleverna men att det idag gått från att man ska nå kunskap till hur man ska nå den. Det vitala i skolan idag är hur elever ska nå sin kunskap eftersom det ska kunna mätas och redovisas.

Läraryrket är väldigt homogent för mig. Du måste göra vissa saker för att få ett resultat och nå ditt mål. Man kan ju inte komma och slänga på olika saker "att nu ska de jobba såhär" Det är ju därför skolan är så flummig som den är. Därför det sitter en massa människor som säger hur saker ska vara i skolan.

- Kim

Kim positionerar sig i att lärarens status i samhället och på arbetsplatsen blivit lägre på grund av kommunaliseringen av skolan på 1990-talet. Hen menar att skolans alla problem, däribland lärarens status, som enligt Kim och Nikita är viktig för att eleverna ska ha respekt och på så vis vara öppna för att ta emot kunskap från läraren, löst sig om svenska skolan varit centraliserad. Nikita och Caesar upplever att den låga lärarstatusen är mer invecklad än så och tar upp bland annat nationella proven som studien tidigare tagit upp som en del av sättet att kontrollera skolan. Nikita och Caesar menar att nationella proven även implicerar lärarens idag lägre status. Nikita berättar om att nationella proven är en typ av ifrågasättning från statens håll om det skulle visa sig att lärarens betygsättning på en viss elev inte överensstämmer med betyget på nationella provet men hänför till att en lärare vet vad ens elever kan och att elever kan ha mindre bra dagar i form av personliga händelser eller stress som kan påverka elevens resultat på nationella prov. Nikita tar dessutom upp att när nationella proven kommer rättas centralt och inte av läraren själv kommer läraren utsättas för ännu större risk för ifrågasättning.

Du vet vad dina elever kan och skulle någon köra på nationella provet så det bara stänker om det, skit du i det. Men när nationella proven kommer rättas centralt, vilket de kommer göra någonstans i vårt avlånga land har du inget som helst inflytande. Och sätter du ett B på en elev som har ett halvtaskigt E på nationella provet kommer din kompetens ifrågasättas. Och då kan du säga hur mycket du vill att din elev har klarat kursen, kan hur mycket som helst om världen och du kan rabbla upp superlativ om eleven. Men om betyget på nationella provet är ett halvtaskigt E, då kommer du bli ifrågasatt.

- Nikita

Nikita ser inte heller att lärarens status kommer skifta och bli starkare igen i den samhällsordning det råder där det finns ett starkare fokus på individen än kollektivet. Så länge samhället ser ut så som det gör instämmer samtliga informanter att ifrågasättandet från olika håll kommer fortsätta. Det som informanterna ter sig mest kritiska till är föräldrainflytandet och deras möjlighet till att ifrågasätta. Robins syn på lärarens status är också att den har sjunkit sedan hen började som lärare men utgår från ett annat perspektiv och anser att status efter en hierarkisk modell på grund av en position eller ålder inte är det bästa sättet eller mest dynamiska för skolan och elever och deras kunskapsutveckling:

Status för mig är förknippat med respekt. Det är inget man får utan något man förtjänar varje dag. Respekt för mig är inte att man är äldre eller sitter på en viss position. Varje möte med elever, kollegor och föräldrar tar du in eller ut ur ditt respektkonto.
- Robin

Robin tycker det är bra att en lärare förtjänar sin respekt och status och tror på att det sättet skapar bättre lärare, bättre relationer med eleverna och på så vis också mynnar ut i att eleverna lär sig mer i skolan.

Nikita anför att skolan och lärare får mycket negativ fokus i massmedia och i politiken, hen syftar på resultat från PISA, situationer som tas upp i massmedia där lärare inte betett sig fullt professionellt och just föräldrainflytandet. Nikita menar att så länge vi reproducerar dessa värden av skolan och lärare kommer det inte heller bli bättre och att när antal elever ökar i klasserna samtidigt som lärarna får färre kollegor ställs också lärarna i en icke önskvärd position samtidigt som dokumentation, tillgodose ledning och föräldrar ökar. Nikita ställer sig i positionen att skolan inte längre anses viktig i samhället och att det måste förändras för att skolan och lärarna ska få tillbaka sin status i samhället.

Skolan anses inte som viktig längre. Och arbetsgivarna, de får nästan hjärnblödning när de ser betygen i till exempel matte och NO. Det är ju blivande ingenjörer, spetsar i samhället. Det måste skolan förse arbetsmarknaden med, men skolan förmår ju inte det idag på grund av allt det extraarbetet jag nämnt. Och alla de här undersökningarna som görs, PISA, som visar att svenska elever är långt, långt nere, diskussionen om friskolor, diskussionen om glädjebetyg... Det var längesen jag hörde något positivt om skolan och läraryrket som viktigt.
- Nikita

Bland informanterna finns alltså en viss skillnad i vad lärarens status bör grunda sig i, tre av informanterna anser att lärarens status ska vara berättigad från det att de intar ett klassrum medan en av informanterna anser att det är en pågående process där du som lärare kan tappa och bygga på din status, eller respekt som Robin uttrycker det. Tre av fyra informanter tycker också att det förr var på gott och ont med direkt och inte förtjänad status, medan den fjärde, Kim anser att det är på grund av kommunaliseringen som statusen försvunnit och det är via att förstatliga skolan igen som statusen åter kan

hitta tillbaka till vad den en gång varit. Samtliga informanter är dock överens om att lärarnas status dalat, Nikita och Caesar anser att den dalat sedan 1980-talet, Kim sedan 1990-talet och Robin som arbetat i 20 år anser att sättet läraren fick status förändrats sedan hen började arbeta som lärare och därmed också dalat. Robins linje om hur läraren fick status förr där det var vanligare att lärare fick respekt och status i form av elevers rädsla och inte på grund av kunskap och att den linjen är fel delas av samtliga informanter.

Att lärarnas status i samhället har sjunkit är ett faktum och enligt informanterna är det av flera olika skäl. Något som dock är en röd tråd genom samtliga nämnda anledningar från informanterna är samhällets förändring där skolan som institution har tappat, marknadsföringen av skolan som inneburit färre lärare och resurser, vilket inneburit större klasser, dessutom har lärarnas löner blivit lägre. Detta har försatt lärarna i en situation där de behöver arbeta med mer dokumentation, ha större omsorgsansvar mot sina elever och ständigt se till så att skolledning, föräldrar och elever är nöjda. Lennart G Svensson skrev 2008 avhandlingen *Yrkesstatus. En sociologisk studie av hur yrken uppfattas och värderas*. tillsammans med universitetslektorn Ylva Ulfsdotter Eriksson. I nämnd avhandling rangordnar forskarna olika yrken i samhället och hur de uppfattas av gemene man. Något att ta i beaktning är att när liknande studie gjordes 1958 var läraryrket rangordnat som nummer tre i landet, kopplat till status. År 2002 hade läraryrket sjunkit till plats 52. Anledningarna som Svensson och Ulfsdotter Eriksson kom fram till var förändringar i lärarutbildningen, ökat omsorgsansvar i arbetet och dålig löneutveckling (Svensson och Ulfsdotter Eriksson, 2008, s.37). Just löneutvecklingen är något som är och har varit ett intressant ämne bland framförallt tre informanter. Lönen är till inflationen satt lägre än under 1950-talet när yrkets status var rankat som nummer tre i landet. Utvecklingen har däremot gått uppåt de senaste åren men det förenar inte lärarna som ett kollektiv utan skapar en marknad dem emellan.

Individuell lönesättning kan skapa missämja och förstelärartjänster kan skapa sprickor i arbetslagen enligt Nikita. Lärarstatusen är med det material studien fått ihop inte något som skiftar genom en eller få förändringar. Är lärarstatusen något samhället verkligen vill förändra och höja blir analysen av det resultatet att lärarna behöver lägre arbetsbörda, högre tillit till sin profession och generellt mindre kontroll från ledning samtidigt som lärarlönerna behöver höjas och vara rättvisa. Rättvisa är dock ett begrepp som är baserat på perspektiv. En lärare kan tycka det är rättvist med individuell lönesättning då denne anser sig arbeta mer, har längre erfarenhet och har mer kunskap än en annan lärare. En tredje lärare kan tycka att individuell lönesättning inte är rättvist eftersom hen tolkar att rektorn som bestämmer lönerna favoriserar vissa lärare. Detta kan skapa missämja och splittringar i lärarkollegiet. Däremot är lönetariffer som användes tidigare inte heller rättvist eftersom en lärare som jobbar hårdare och har mer livserfarenhet får samma lön som en lärare som inte arbetar lika hårt. Detta blir inte heller rättvist. I båda exemplen spelar den individuella avundsjukan in, något vi i denna diskussion inte kan komma ifrån.

Den enda gemensamma nämnaren är att samtliga lärare önskar en högre lön och det är något som delvis ligger till grund för lärarnas försämrade status i det svenska samhället.

Lärarens roll har på grund av dess idag lägre status också förändrats, Nikita anser att lärarrollen förändrats i grunden, Något hen får medhåll av hos både Caesar och Kim. Kim och Nikita menar att det tidigare var tydligt att rollen som lärare handlade om att förmedla kunskap men att det idag rör sig om så mycket mer. Exempel på detta är återkommande, nämligen den bredare dokumentationen, tillgodoseendet till skolledning, föräldrar och elever, samt marknadsiseringen av skolan.

Marknadsiseringen har, enligt Nikita, Kim och Caesar, gjort en påverkan på hur flexibiliteten i arbetet som lärare utvecklats och syftar på tiden under framförallt statligt styrd skola då du som lärare aldrig undervisade i några andra ämnen än de du var utbildad i, oavsett om en kollega var sjuk. Denna flexibilitet tycker Caesar har ökat markant de senaste fem åren där det idag inte längre ställs en fråga om en lärare kan täcka upp och vikariera för en sjuk kollega och på så vis offra sin planeringstid.

Idag förväntas en lärare ställa upp och vikariera i alla situationer om en kollega är borta från arbetet. Caesar nämner också att rollen som lärare och möjligheten till att vara spontan och kreativ allt som nästan försvunnit på grund av kunskapskrav och jakten på betyg och matriser. Den spontanitet och kreativitet som enligt Caesar var det som uppskattades mest hos elever och som hjälpte eleverna att se helhet i sin studiegång. Nikita som tidigare nämnt arbetat sedan sent 1970-tal förklarar att hen idag har samma typ av struktur på sina lektioner med lärobok, penna, papper och suddigummi. Hen ser och också följt skiftningarna hos kollegor när det kommer till digitala förändringar i klassrummen och påpekar komplikationer med det nymoderna. Varje elev har en dator eller surfplatta som den kan använda i sin studiegång och Nikita anför att det är dåligt för elevernas egna utveckling. Det tar tid att logga in, ansluta till kurser och eleverna får inte något konkret att använda. Nikita menar att dessa digitala komplement försatt lärarna i en situation där deras roll som kunskapsförmedlare och berättare tagits ifrån dem.

5.4 Relationspedagogiken

Under tidigare delar av undersökningens resultat och analys har det framförts att tre informanter ansett att lärarens status degradering i det svenska samhället har varit på både gott och ont. Det som varit ont har tidigare tagits upp i form av kontroll, tillit, ifrågasättande, tillgodoseende, ökat arbetsmängd och dokumentation samt föräldrainsflytande. I denna del av kapitlet tas relationella pedagogiken upp, den del som informanterna anser som det mest positiva av lärarens förlorade status.

Relationspedagogiken har tagit kraftig utveckling under de senaste åren vilket informanterna bekräftar i intervjuerna. Fler och fler nya lärare kommer in med ett fokus om relationell pedagogik och skapar band med elever på ett ömsesidigt respektfullt vis och samtidigt tappar skolan fler och fler lärare av, enligt Robin, den platta hierarkiska modellen.

Det är jättestor skillnad. När jag började hade vi en som var bossman. Han bestämde och var auktoritär bestämd man. Han skapade respekt via rädsla inte kunnande... Arbetsättet hur man arbetar i skolan har ju förändrats enormt mycket. Sen om det beror på ålder kan man spekulera i. Jag hoppas inte det är så nu, att man söker respekt via rädsla, utan jag hoppas det är en mer dynamisk organisation och inte sådär hierarkisk och platt.

- Robin

Just att som lärare skapa respekt från elever via kunskap och inte rädsla är något samtliga lärare som deltagit i undersökningen anser är viktigt, att ha goda och sunda relationer. Däremot påpekar också samtliga informanter att det är viktigt att relation lärare-elev inte blir till en kompisrelation. Vägen för att nå en lärare-elevrelation är enligt informanterna inte det lättaste för alla lärare men att det är viktigt med att en lärare börjar med att inta en auktoritär ställning och sätter struktur och ramar för hur elever kan och får bete sig i klassrumsmiljön. Först då, menar informanterna att en relation mellan lärare och elev kan börja byggas.

En del kan absolut gå i den fällan. Det är viktigt att man först är en auktoritet. Då vinner man flest elever. Sen kan man släppa lite på det för att bygga relationer. Men det är viktigt att man först visar ramar och struktur.

- Caesar

Det viktigaste som högstadielärare är att ta emot en ny åk7. Den första timmen du har med nya sjuan formar hela deras tid i högstadiet. Sätt strukturen direkt. De vill ha ordning och reda!

- Nikita

Jag tror det är en hårfin balansgång i det här relationskapitalet där eleverna ska förstå att det är du som sätter ramar och struktur i klassrummet samtidigt som du vill bygga på relationerna och få med dem i det ni ska göra. Den balansgången är rätt så svår att gå om man inte har så mycket erfarenhet. Det är alltid svårare att gå från kompis till auktoritär ledare än tvärtom. Att du går in och är ganska fyrkantig och sätter ramarna och när de förstår det då bygger man på med de djupare relationerna. Kravställa, tydlighet och leda.

Det tror jag är nycklar för nya lärare.

- Robin

Just gränsen mellan att ha en tydlig lärarroll och relation till eleverna uppger informanterna kan vara svårt för dem med inte lika lång erfarenhet, och att det tar tid att hitta en modell som passar för varje individuell lärare. Dock anser informanterna att djupa relationer är vitalt för hur elevernas kunskapsutveckling ska gå, men att det kan vara en hårfin balans så att eleverna inte uppfattar en som en kompis till dem. Det krävs en god relation med en blandning av kravställande, tydlighet, ledning och ömsesidig respekt menar informanterna.

Det är viktigt att se eleven. Om du inte ser eleven då är det som... de spårar ur.

- Kim

Ju fler verktyg man har desto lättare att knyta ann och skapa goda elevrelationer. Eleverna är i skolan för att lära sig och inte för att få en ny bästa kompis, men om man ser en elev där en pedagog engagerar sig så kommer det byggas en djupare relation.

- Robin

Det kan vara lite olika. En del kan absolut gå i fällan och bli kompis med eleverna.. De jag känner mest sympati för är de som går in endast för sitt ämne och inte ser någonting vid sidan av utan "här är det mitt ämne, detta ska vi lära oss och så vidare". De tycker jag lite synd om för de kommer få problem om de inte bygger relationer. Jag ser det som 50/50 arbete det här med att bygga relationer och kunskaper.

- Caesar

Caesar är i detta citat inne på något samtliga informanter berättar om i någon form. Det är i skolan idag inte enbart eleverna som behöver relation med läraren för att deras kunskapsutveckling ska vara positiv utan det är också lärarna som behöver relationerna för att bli respekterade och accepterade av klassens elever. Nikita och Kim förklarar att det krävs en viss typ av personlighet för att kunna vara en bra lärare och att just den personligheten, eller vad som krävs, inte är möjligt att träna upp. I exemplet med Caesar som känner sympati för lärarna som inte bygger relationer menar Nikita och Kim att den läraren inte har "det", alltså den nämnda personlighet som enligt dessa två informanter behövs för att klara av läraryrket. Nikita berättade om att en lärare kan vara hur kunnig som helst i ett visst ämne och område, men kan personen inte skapa de relationella banden med eleverna är det inte möjligt att vara lärare och lära ut all den kunskap en besitter.

Att lyckas bygga relationer som lärare beror på hur man är som person. Om du inte är naturlig och tar dem på allvar så genomskådar de (eleverna) det direkt. Det tar inte mer än fem minuter tills de säger "han är en bluff, en fiant". Det är en fråga om personlighet. Vissa har den, andra har det inte. De som inte har det, har inte det roligt som lärare.

De som inte är lämpade har ett elände i skolan.

- Nikita

Robin nämner inte något om att det krävs en viss personlighet men är tydlig med att det krävs goda relationer från båda parter för att det ska bli dynamik och positiv klassrumsmiljö, däremot hur läraren tillsammans med eleverna når den klassrumsmiljön är en väg som kan se olika ut anser informanten.

Jag är helt övertygad om att man som lärare är i en enorm uppförsbacke om du inte har relationer med eleverna. Sen sättet man bygger dem på kan se olika ut.

Men jag är övertygad om att det är en grundbult för hur det ska gå.

- Robin

Robins tanke om hur vitalt det är med relationer med elever delas av samtliga informanter och är något som idag genomsyrar en lärares vardag. Den tid som lärarna enligt Caesar behöver lägga ner på att skapa relationer för att läraryrket ska bli så lyckat som möjligt är lika mycket som de behöver lägga på ämneskunskaper. Det är en stor skillnad mot förr menar Caesar men syftar också på att det inte enbart är negativt. Idag menar hen att elever, men även föräldrar är mycket mer transparenta och vågar prata och berätta om vad de tycker och tänker. Den sidan av myntet som enligt Caesar är negativt är ifrågasättandet och den rätt föräldrar tar sig att kritisera och påverka en lärares profession. Däremot ser Caesar de djupa och förtroendeingivande relationerna med både föräldrar men framförallt elever som det mest negativa. Informanten syftar till de situationer där elever numera vågar berätta att de har svårigheter och inte kan eller vågar öppna upp sig och berätta hur de mår. I en bra relation med föräldrar så söker föräldrar stöd idag på ett helt annat sätt, enligt Caesar. Föräldrar kan vara öppna, ärliga och be om hjälp när relationen till läraren är stark och trygg, något som aldrig hände förr, enligt informanten. Caesar uttrycker det som att det har blivit en pendel där fokus på relationer och lärarstatusen arbetar mot varandra. I detta anser samma informant att ju mer hierarkisk modell, ju mindre relationer byggs då föräldrar och elever inte vågar öppna upp sig på samma sätt mot en person med alldeles för hög hierarkisk status. När den statusen sjunker menar Caesar att relationerna kan ta vid i det utrymme som blir över.

Ja att det har blivit någon typ av utjämning där med status och relationer. När läraren sågs som mer auktoritet har man som förälder och elev såklart inte lika lätt för att blotta sig. Det hängde ju i länge att det var ett statusyrke att vara lärare. Men jag vill ändå framhäva att jag tycker inte bara att det är negativt, det är väl mest det med föräldrarna som är det mest negativa. Sen tycker jag det är otroligt skönt med de här öppna förtroendeingivande relationer med eleverna, som jag tycker ger otroligt mycket mer. - Caesar

Enligt Caesar är det inte bara goda och positiva relationer med föräldrar och elever som har varit en positiv faktor sedan lärarens status förändrades, nej här ses det även som om relationerna mellan kollegiet utvecklats på samma vis. Tidigare menar Kim att en lärare gick in i sitt klassrum, stängde dörren och sen visste de andra inte vad som skedde där inne. Det var inget lärarna gemensamt pratade om, oberoende om det var positiva eller negativa erfarenheter. Varje lärare körde sitt "race" som Kim uttrycker det och det var inte bara fel att prata och berätta om du som lärare hade svårt med en klass, det innebar även att du som lärare inte lyckades sätta struktur och ramar, därför ansågs du som en sämre lärare. Att detta sätt att arbeta med sina kollegor anför Caesar är helt borta, vilket har inneburit att det har blivit mer ämnesövergripande planeringar, något som genererar i att eleverna får större möjlighet att se en helhet i sin kunskapsutveckling anför Caesar. Dessutom har relationerna lärarna emellan inneburit att situationer som uppstår på skolan och i klassrum tas upp i arbetslagsmöte där varje situation får tid att ventileras. Denna kommunikation i kollegiet har enligt Caesar inneburit att fler elever med svårigheter i skolan och eventuella diagnoser upptäcks tidigare, något som enligt den äldre modellen då kommunikationen lärarna emellan var låg kunde innebära att en elev med en eventuell diagnos eller andra svårigheter i skolan kunde flyta igenom skolgången obemärkt av ett icke kommunikativt lärarkollegium.

Det är också något som är stor skillnad idag. Relationer mellan kollegor. Förr var det ju att en lärare gick in i sitt klassrum och då skötte man sitt där. Det var ingen som hade en aning om den läraren hade det jobbigt i en viss klass, och visste man det så frågade man inte. Det var ju fullt att inte kunna hantera en klass. Det var inte en jävel som yppade hur man hade det i klassrummet. Jag var med om kollegor där de sa efter att Lgr11 infördes som sa att "jag skiter i det, jag stänger dörren och gör som jag alltid har gjort", men det var ju inte lika enkelt nu när det blev kunskapskrav och mer tydligt vad det skulle innehålla med kursplanerna osv. Man diskuterade ingenting förut, så jippi för att de relationerna har kommit till och utvecklats. Och sen är det klart det fanns elever med diagnoser förr, men de elever som man uppfattade hade svårigheter berättade man inte om för då hade det tolkats som man inte klarade av klassen.

- Caesar

Caesar menar att relationerna har utvecklats till något positivt för både lärare och elever, men också skolsystemet då på grund av relationerna så uppstår bredare kommunikation och kunskap om både elever och lärare. Detta enligt informanten för att det individuella samhället anses vara ett öppnare samhälle, enligt Caesar. Dessa relationer som ter sig som djupa i det senmoderna samhället ligger som samtliga informanter sig till grund för en hållbar skolverksamhet. Hur vitala relationerna är i den svenska skolan idag visar sig hos informanterna då samtliga pratar om att en lärare inte når eleverna om de inte har en relation till dem, och Caesar och Nikita går så långt att de anför att ifrågasättandet från föräldrar allt som oftast sker när eleven inte har en relation till sin lärare. En av informanterna förklarar om en kollega som blivit ifrågasatt då ett betyg inte accepterats av föräldern och eleven. Här menar informanten att i högstadiet när elever har fler lärare så innebär det också en mindre möjlighet att bygga relationer med alla

lärare. Likadant är det för lärare i högstadiet, de har fler elever än lärarna i mellanstadiet och därför har de svårare att bygga relationer med samtliga elever.

Sen på något sätt som vi pratade om kollegan. Det tror jag har med relationer att göra. På mellanstadiet där man som lärare har alla ämnena och pratar med vårdnadshavaren om alla ämnena så hamnar man inte på samma plats. Kollegan är kanske inte mentor till den eleven och då kommer man kanske inte så nära eleven och föräldern.

- Caesar

Som resultatet visat så har djupa relationer med elever och föräldrar stor betydelse för hur både elever och lärare har det i sin vardag i skolan. Relationer med eleverna har stor betydelse för hur en lärare klarar att sätta sin klassrumsmiljö och bli accepterad samt respekterad av sina elever. Denna skillnad, om vi jämför med under moderna samhället, innebär att eleverna inte direkt respekterar lärarna utan det behövs en relation för att det ska ske. Resultatet har visat att detta krävs eftersom lärare idag får, enligt Robin, får respekt kunskap och inte på grund av sin hierarkiska roll som vuxen och professionell lärare som tidigare. Däremot är det viktigt som alla informanter bekräftar att en lärare inte enbart kan lita på sin kunskap för att bygga relationer med eleverna. Läraren behöver engagera sig i och se eleverna som individer i det senmoderna samhället för att kunna bygga relationer och få acceptans och respekt från sina elever. Det är också viktigt för lärarna att inte hamna i vad informanterna ser som en fälla, nämligen den att bli kompis med eleverna. Då är det svårt att upprätthålla struktur och regler i klassrummet och därav inte når den miljö som krävs för bästa undervisningsmöjligheter.

Frågan i resultatet som informanterna delgett blir dock vad djupa relationer är. I ett modernt samhälle definieras djupa relationer som relationer där två eller fler individer delar någon form av bakgrund, arbete eller annat och där relationen lever kvar även om vi tar en av dessa personer ur kontexten, samtidigt som bakgrunden finns kvar. I det senmoderna samhället är det de instrumentella relationerna som dominerar. Relationer där något behöver finnas för att en relation mellan två eller fler individer ska leva. Detta något kan vara samma modell av en telefon, bil eller annat. I skolan skapas relationer på daglig basis och lärarnas relation till eleverna kan idag te sig som djupa, men eftersom relationen aldrig funnits om läraren arbetat på en annan skola så förblir det också en instrumentell relation. Kanske är vi då så blinda av vårt eget samhälle och vår egen vardag att vi inte vet att vi enbart reproducerar den typ av relation som definierar det samhälle vi lever i. En lögn blir tillslut en sanning om en återberättar den gång på gång. Frågan är dock om det verkligen är en lögn eftersom definitionen på djup relation beroende på om en lever i moderna samhället eller det senmoderna. En individ är inte mer än det den föds och växer upp till att bli, en spegling av det samhälle som delar individens tid.

5.6 Diskussion

I resultatet har det framkommit av samtliga informanter anser att lärarnas status och roll har förändrats från då de började arbeta som lärare och idag. Anders Persson, Lennart Lundquist och Lars Andersson Hult bekräftar detta i sina texter där de anför att lärarnas uppdrag förändrades efter kommunaliseringen på 1990-talet. Endast tre av studiens fyra informanter arbetade innan 1990-talet och två av dessa anser däremot att deras uppdrag som lärare förändrades tidigare, båda nämner skillnader på 1980-talet i form av uppfostran men också en viss individualisering de kopplar till samhället.

Denna tidsskillnad är intressant då det enligt två informanter inte enbart är kommunaliseringen av skolan som står för förändringarna i lärarnas uppdrag, detta kan talas att undersöka vidare. Den tredje informanten av dessa tre gör anspråk på att allt som hade med lärarnas förändrade status och roll beror på kommunaliseringen. Samtliga fyra informanter ser samhället som en stor anledning till att sitt uppdrag förändrats. Att samhället haft sådan påverkan att deras vardag förändrats i grunden.

Lars Andersson Hult skriver i sin text från 2020 *Varför skall eleverna ägna sig åt själlöst minnesplugg?* att skolan under statlig styrning inte lyckades uppnå den målstyrning av skolan som de nyliberala tankarna önskade. Denna nämnda målstyrning är något informanterna ser i form av läroplanen från 2011 där de menar att en jakt på att nå specifika kunskapskrav och hur det påverkat organisationen de arbetar och arbetat på i form av tydliga mål, möten om meritvärde jämfört med andra skolor och hur vitala matriser i arbetet har blivit. Det mätbara har tagit över det en informant anser varit en viktig grundsten i den svenska skolan, nämligen spontanitet och kreativitet. Informanten påstår att den tid och fokus som läggs på att nå vissa kunskapskrav, dokumentation och se till så att ledning och föräldrar är nöjda har gjort att tiden på spontanitet och kreativitet försvunnit. Lars Andersson Hult skriver om hur skolan gått från statlig reglerad skola till kommunal avreglerad skola med kontrollsystem från staten på avstånd (Andersson Hult, 2020, s.52). I den beskrivning pratar informanterna om att de upplever detta i form av till exempel nationella prov som i framtiden kommer bli än mer kontrollerande då de kommer rättas statligt och på så vis ifrågasätta en lärares betyg på en elev. Detta är enligt Andersson Hult ett av flera kvitton på att lärarnas autonomi försvinner gradvis och tre av informanterna instämmer om att deras autonomi blivit lägre medan den fjärde anser att hans autonomi fortfarande finns kvar. Ett annat kvitto på att autonomin minskar menar samma tre informanter på är för att de idag behöver tillgodose sin skolledning och elevernas vårdnadshavare.

En informant uttrycker sig i form att det idag är viktigt för skolan att allt ser bra ut och uppfattas bra utåt. Detta menar hen på inte var lika viktigt förr. Lennart Lundquist påpekar att lärarna idag ska vara lojala, alltså tillgodose, mot överordnade och ta hänsyn till samhällsmedlemmar samtidigt som de ska lyda lagen (Lundquist, 1998, s.128). Överordnade, samhällsmedlemmar och lagen kan översättas till skolledning, föräldrar och läroplanen. Det är viktigt att det syns utåt och det går att förklaras via all dokumentation som idag behöver göras och i form av den kontroll ledningen idag har på lärarna menar de tre informanterna. De anser helt enkelt att tilliten på lärarkåren idag

har försvunnit. Denna brist på tillit går att styrka från hur det teoretiska begreppet Senmoderna samhället ser på expertsystem där en profession trots sin utbildning och kunskap tappar sin tillit från samhället eftersom individer i senmoderna samhället inte längre ser sig ha bristande kunskap och information om ett specifikt område, i detta fall läraryrket. Bristen på tillit kan också bekräftas av Persson, Lundquist och Andersson Hult i sina texter. En av informanterna berättar om att läraryrket idag är ett helt annat yrke i form av den tid allt arbete kräver, samt att flexibiliteten i yrket ökat, framförallt de senaste fem åren i främst form av att vikariera för andra icke närvarande lärare.

Just flexibiliteten får informanten medhåll från två andra informanter som aldrig tidigare sett mängden flexibilitet i sitt yrke. Att flexibiliteten ökat går att styrka från det senmoderna samhället där det är väsentligt att vara flexibel som arbetstagare i en flexibel arbetsmarknad (Bauman, 2002, s.37) för att kunna behålla sitt arbete och fortsätta vara en del av det konsumtionssamhälle i den marknadsiering av samhället som enligt Bauman råder. Just denna marknadsiering har enbart en informant pratat direkt om, däremot har resterande tre informanter berört delar av skolan och bekräftat det som Andersson Hult, Lundquist och Persson skriver om hänt i skolan sedan kommunaliseringen. Trion skriver om att de önskar att skolan lämnade den målstyrning av skolan som finns som tillsammans med friskolor och fria skolvalet gjort att marknadsieringen av skolan inlett. Informanten som pratade om just marknadsieringen av skolan nämner att läraren måste tillgodose ledning i form av att sätta höga betyg så att meritvärdet för skolan är högt, tillgodose föräldern och eleven genom relationer och högt betyg. För att det ska kunna göras krävs en mycket bredare dokumentation så att läraren kan ha ryggen fri när frågor från ledning och förälder kommer. Är inte föräldern nöjd med läraren hotar denne att sätta eleven på en ny skola och på så vis får skolan inte in ersättning för eleven. I en marknadsiering av skolan anser informanten att det endast är två parter som förlorar, nämligen eleven och det framtida samhället.

Denna beskrivning får stöd av Anders Perssons egna informanter (Persson, 2017, s.184) där de påpekar att deras uppgift idag är att leverera resultat inte att intresseväcka och förändra enskilda elever. Att det har blivit såhär anser samtliga informanter i denna studie beror på samhällets kraft och förändring i form av individualisering och ständiga mätbara krav och resultat i skolan. Två informanter talar kring hur skolan som institution tappat sin makt att förändra samhället och att det idag är samhället som påverkar skolan. Förtroende för institutioner anför Bauman har försvunnit i det senmoderna samhället vilket även gjort att förtroendet för sig själv och andra kollapsat. I en sådan bekräftelsen kan vi tänka oss hur det kan komma sig att individen idag tar större plats när förtroendet till institutioner och andra är raserade. Förtroendet för sig är likaså borta, men som Bauman förklarar i sin teori om det senmoderna samhället är individen sig själv närmast och utgår från sig själv för att förstå sin livsvärld. Orden att stå sig själv närmast och utgå från sig själv känner vi igen efter två informanter som förklarade att det idag är tydligt i det individualiserade samhället att varje individ ser om sig själv först. Att nå en individ som i ett individualiserat samhälle kräver relationer menar informanterna, och det är tydligt att informanterna anser att det

är viktigt att ha relationer med sina elever. Jonas Aspelin skriver om att skolan inte kommer nå några önskvärda resultat om relationer inte får ta plats i skolan. Detta påstående ses också i Lyons m fl. undersökning *Finding the sweetspot*. Samtliga informanter pratat om att utveckla relationer innebär en stor skillnad för en lärare hur respekt, acceptans och arbete ska fortlöpa. Ju djupare relation ju bättre resultat enligt informanterna. Samtliga delar tar både Aspelin och Lyon m fl. upp i sina skrifter och utvecklar att relationen behöver vara av den karaktär att den är både uppmuntrande och utmanande. Aspelin syftar på att en lärare idag inte kan ställa krav på en elev om det inte finns en relation bakom som bygger på ömsesidig respekt och acceptans. Dessutom behöver läraren vara aktiv, engagerad och omhändertagande i sin relation till sina elever (Aspelin, 2015, s.32-33).

6. Slutsats

Studien har haft många parametrar, skolans utveckling i ett föränderligt samhälle, lärares förändrade roll och status blandat med den starka individen och hur relationer byggs i ett senmodernt samhälle. Läraryrket i sig är väldigt komplext och är i sig en stor fråga att försöka reda ut i en uppsats. Däremot har det inte varit några som helst tvivel att skolan genomgått en stor förändring den senaste 30 åren. Detta kan vi se på den marknadsisering, samhällsutveckling och förändrade yrkesroll som läraren idag har.

Något som gläder mig är att informanterna inte enbart såg förändringarna som negativt utan att det goda av allt föränderligt framförallt är de relationer som nu kan byggas på en starkare och mer gemensam grund vilket utvecklar både lärare och elever på ett positivt och respektfullt sätt. Däremot bör frågan kring *hur* man når kunskap och framförallt resultat i skolan, enligt mig, raseras med all möjlig kraft för att vända fokus till *att* man når kunskap. Det i denna studie som varit absolut mest påträngande är att samtliga informanter pratat om framtiden och vad de anser kan skapa en ljusare framtid med fokus på att i längden se en utveckling av samhället. De pratade om flera olika möjligheter till en samhällelig förbättring men att det inte är möjligt eftersom sådana insatser inte är mätbara och inte går att se resultat på i dagens form av svenska skolan. Det kan tänka sig vara för mycket begärt att dessa lärares tankar och visioner ska uppdagas i ett samhälle där dess utbildningsorgan står som en svag institution bakom en till dagens sett orubbliga ekonomiskt fokuserade samhälle som försätter allt som inte accepterar det som sin överordnade i exil. Dock ska det sent glömmas, enligt en ofta berättad historia att en viss David slog Goliat, och med tanke på att lärare i den svenska skolan kan se vad som behövs för att förändra möjligheterna till att nå kunskap och på så vis ha största möjligheten till att utveckla samhället och omvärlden så växer både slungan och stenarna som läggs i den för varje dag, redo för att i framtiden visa sitt rätta värde som institution och utbildningsorgan. Då och endast då kan lärarna bryta sig loss från att vara makthavarnas pigor och drängar och åter ta den plats som deras profession yrkar på, nämligen den som demokratins tjänare.

6.1 Vidare forskning

En forskningsstudie är aldrig lätt att i förväg anta hur ett resultat ska arta sig, speciellt inte för en förstagångsforskare.

Något som bör kunna utvecklas ytterligare är att ha olika fokusgrupper. Mitt val av att använda tre individer som arbetat i statligt styrd skola och en som endast jobbat sedan kommunaliseringen infördes har absolut visat sig i resultatet. Att ta reda på om detta är individuella åsikter eller om det beror på erfarenhet från annat skolsystem kan inte denna studie visa. Därför hade det varit intressant att forska vidare kring hur lärare som enbart arbetat i kommunalt styrd skola ser på skolans och lärares förändrade vardag.

För att få en mer rättvis och djupare bild av forskningen anser jag också att studiens syfte och frågeställningar passar bättre i en avhandling för att kunna få en ärlig djup inblick i alla parametrar.

Undersökningens resultat visar också på att två tredjedelar av de lärare som arbetat under statligt styrd skola anser sig sett förändringar i skolan innan den omnämnda kommunaliseringen. Det hade varit intressant att se en bredare studie med flera lärare som arbetat under båda styrningarna och komma fram med ett mer rättvist resultat i denna fråga.

7. Referenser

- Aspelin, J. (2010) *Sociala relationer och pedagogiskt ansvar*. Malmö, Gleerups
- Aspelin, J. (2015) *Inga prestationer utan relationer*. Malmö, Gleerups
- Aspelin, J. (2018) *Lärares relationskompetens: vad är det? – hur kan den utvecklas?*
Malmö, Gleerups
- Bauman, Z. (1992) *Intimations of postmodernity*. London, Routledge
- Bauman, Z. (2002). *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Daidalos
- Bauman, Z. (2007). *Konsumtionsliv*. Göteborg: Daidalos.
- Bauman, Z. (2012). *Collateral Damage*. Göteborg: Daidalos.
- Beck, U. (1992) *Risk society: Towards a new modernity*. (M. Ritter, övers.) London, Sage
- Bengtsson, J. (2001). *Sammanflätningar. Husserls och Merleau-Pontys fenomenologi*.
Göteborg: Daidalos
- Bourdieu, P. (1995). *Praktiskt förnuft*. Göteborg: Daidalos.
- Colnerud, G. och Granström K (2002) *Respekt för läraryrket: Om lärarens yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm, Stockholms universitetsförlag
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Engdahl, O & Larsson, B. (2011). *Sociologiska perspektiv: Grundläggande begrepp och teorier*. Lund, Studentlitteratur

Esaiasson med flera, (2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Giddens, A. (1990). *Modernitetens följder*. Cambridge, Polity press

Hattie, J. (2009) *Visible Learning*. London, Routledge

Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogisk Forskning i Sverige 2003 Institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborg: Göteborgs Universitet

Kvale, S. och Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lindstedt, I. (2013). *Textens hantverk : om retorik och skrivande*. Lund: Studentlitteratur.

Lundquist, Lennart (1998), *Demokratins väktare: ämbetsmännen och vårt offentliga etos*, Lund: Studentlitteratur.

Lundquist, Lennart, *Läraren som demokratins väktare*
https://ips.gu.se/digitalAssets/964/964693_lararen_som_demokratins_vaktare.pdf
(Hämtad 2021-03-27)

Lyon, D. (1998) *Postmodernitet*. Lund: Studentlitteratur

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber

Potter, J. och Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology*. London: Sage.

Standing, G. (2011). *Prekariatet: Den nya farliga klassen*. Göteborg: Daidalos

Svensson, L. och Ulfsdotter Eriksson, Y. (2008) *Yrkesstatus. En sociologisk studie av hur yrken uppfattas och värderas*. Göteborg: Docusys

Thurén, T. (2019), *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Winther-Jørgensen, M. och Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

7.1 Internetkällor

Andersson Hult, L. *Varför skall eleverna ägna sig åt själlöst minnesplugg?*

<http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:1522059/FULLTEXT01.pdf>

(Hämtad: 2021-03-27)

Broady, D. (1991). *Sociologi och Epistemologi* (Hämtad 2021-04-15)

<http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/p-broady-91-komplett.pdf>

Gustavsson, P. (2014). *Samhällskunskapsämnets kris*. [FULLTEXT01.pdf](#) (Hämtad: 2021-12-27)

Kullenberg, T & Eksath, M. (2017) *Pedagogisk samexistens – en problematisering av undervisningsdialogens natur*.

<http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:1149325/FULLTEXT02.pdf>

(Hämtad: 2021-03-27)

Lyons, M. & McQuillin, S. & Henderson, L. (2018) *Finding the sweetpot: Investigating the effects of relationship closeness and instrumental activities in school-based mentoring*. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.hkr.se/doi/full/10.1002/ajcp.12283>

(Hämtad: 2021-03-15)

8. Bilagor

Intervjuguide

Eventuella följdfrågor står under varje fråga med en bokstav som start

1. Jag vet att du varit lärare i många år och att du arbetat både under statlig och kommunal regi. Jag önskar få bredda mina kunskaper om skillnaderna. Vad ser du för skillnader mellan de olika styrningarna för dig som lärare?

- a. Vad tror du är orsaker till skillnaderna?
- b. Kan du berätta vilket du föredrog som lärare och varför?

2. Har samhällets utveckling och förändring haft någon påverkan på en lärares roll, tror du?

Har samhället förändrats under dessa år? På vilket sätt ser du förändringar, på samhälls och individnivå i samhället?

- a. På vilket sätt tänker du dig?

3. Har din egen syn på lärares roll och status förändrats över tid?

- a. Vad ligger till grund för det tror du?

4. Den relationella pedagogiken, har den utvecklats och förändrats på grund av tidigare nämnda förändringar, eller varför har den blivit så viktig?

- a. Har den varit samma för dig?
- b. Har du upplevt att det från ledning/nya kollegor/ blivit annorlunda?

5. Kändes/känns det annorlunda att lära ut i ditt/dina ämnen under senare tid efter kommunaliseringen av skolan? På vilket sätt?

- a. Målstyrning
- b. matriser
- c. nationella prov
- d. Lärares autonomitet

6. Läroplanen, Lgr 11, hur såg ni på den kontra hur ni såg på läroplanen från när skolan var statligt styrd?

7. Hur/om förändrades era lektioner och planeringar utifrån kommunaliseringen, målstyrningen, relationella pedagogiken, er status och roll?

8. Vad anser du vara den största skillnaden på då och nu i undervisningen?

9. Om Du fick ändra på något, vad skulle Du ändra på?